

CATONIS DISTICHA DE MORIBUS.

Cum Scholiis DES. ERASMI ROTEROD.

Adjecta sunt

*Dicta Græca Sapientum, Interprete Erasmo
Roterodamo.*

*Eadem per Aufonium, cum Erasmi doctissima
Enarratione.*

*Mimi Publii, ex ejusdem Erasmi restitutione,
cūque Scholiis ejusdem.*

*Socratis ad Demonicum Oratio Parænetica,
longè ad juventutis mores ritè formandos uti-
lissima.*

Majori quàm hæcenus curâ diligentia-
que excusa.

L O N D I N I,

Typis A. Griffin, Impensis Societatis Statio-
nariorum, MDCXCV.

CAUTIONS
DISTICHA
DE
MORIBUS

Compendium des. ERASMII ROTEROD.

Adjecta sunt

Deinde Quodam Specimen, Iuxta quod Erasmio
Roterodamo.
Liber de Antonino cum Erasmi doctiss.
Praefatione.
Erasmi Probi, et ejusdem Erasmi resolutiones
circa Scholasticas questiones.
Locutus ad Dilectissimum Gratia Praefatus
Iuxta ad iudicium meum non formidat, ut
dicitur.
Major pars hactenus cura diligenti
quod est.

LONDINI
Typis A. Gifford, Impensis Societatis Christi-
anorum, MDLXXV.

Libellus elegantissimus qui inscribitur
C A T O, de Præceptis vitæ communis;

Erasmo Roterodamo, Castigatore & Interprete.

Præfatio, cum brevissimis Præceptis.

Cum animadverterem quàm plurimos homines
 graviter errare in via Merum, succurrendum &
 consulendum eorum opinioni fore existimavi,
 maxime ut gloriosè viverent, & honorem con-
 tingerent. Nunc te, fili charissime, docebo quo
 pacto mores animi tui componas.

Igitur præcepta mea ita legas, ut intelligas: Legere
 enim, & non intelligere, negligere est.

Itaque Deo supplica; Parentes ama.

Prima pietas est in Deum; proxima in Parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrifi-
 ciis, Amamus Parentes, dum observamus & obsequimur.
 Colimus Cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur Ingenuis pueris Pædagogus, quem veneratione
 tur; nunc Magistrum vocant. Et animadverte verborum
 proprietatem: Deo supplicandum est, Parentes amandi;
 Cognati colendi, Magister metuendus.

Datum serua.

Quod tuæ creditum est fidei, id serva veluti depositum.

Foro te para.

Id est, His artibus te exerceas, ut possis in foro versari;
 hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus
 gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissi-
 mis codicibus [*Foro pare*] id est, Accommoda te rebus
 presentibus; quemadmodum dicimus [*furi foro*]. Cum
 hoc interpretamento consentit Græcus *planudes*; neq;
 dubium

dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem; nam primum, talem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinem agere; deinde, bonorum convictu redderis melior.

Ad consilium ne accesseris, antequam voceris.

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim, comitas & affabilitas multorum benevolentiam, & alie pariam.

Majori cede.

Id est, Noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, Noli servire in eos qui sunt te inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel rursus rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac purum ab inquinamenti libidine: Castum enim, verecundum dicitur. Est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet: negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia ingentes, neque quicquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Blandus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci abſ re noli.

Nè ſis moroſus. Nam omnino non commoveri, ſtipitiſt eſt potiùs quàm hominiſ.

Neminem irriſeris.

Eſt argumentum arrogantis ſtultitiæ. Vel,

Miſeram nè irriſeris.

Sic enim quidam codiceſ habent: hoc eſt, Animi vitia rideri merentur; calamitas miſericordiam meretur potiùs quàm riſum.

Mutuum dato. Cui deſ videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuò, ſed non quibuſlibet, ſed reddituriſ bonâ fide, ſed digniſ officiò, denique iſ quibuſ non graveriſ & dono dare.

Judicio adeſto.

Adſunt advocati: & id olim erat officiũ præcipuũ in amicos, Adeſſe judiciuſ.

Convivare, raro.

Sæpiuſ vocare ad convivium exhaurit ſubſtantiã, ſæpiuſ ire ad convivium ſordidum eſt: at rariùs utrumque facere, humanitatiſ eſt.

Quod ſatiſ eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatẽ, ſed ad neceſſitatẽ naturæ.

Jurjurandum ſerva.

Non eſt temerẽ jurandum: quod autem jurariſ præſtandum eſt, niſi ſociuſ ſit quod jurariſ.

Vino tempera.

Eſto moderatuſ in viſo; vel, Abſtine à viſo: nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum eſt non pro quaviſ re, ſed pro deſenſione patriæ. Nam, Carum more, mercede pugnare turpiſſimuſ eſt, & pluſ quàm gladiatoriuſ.

Nibiſ temerẽ credideriſ.

Id eſt, Nè facilis ſiſ ad credenda quæviſ quæ dicuntur.

Tu te Conſule.

A teipſo pete conſiliũ qui te tuæque optimẽ noſſi. Aut

Tutò consule.

Id est, cave à consiliis periculosis; vel, Tuta consilia sequere. Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas disc.

Aetas enim prima studio literarum optime coercetur à scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos: alioqui pereunt.

Maledicus nē esto.

Id est, A convitiis tempera, neq; carpas vitam alicujus.

Existimationem retine.

Bonam famam tuere, nē perdas. Perit enim facile, at non facile sarcietur.

Aequum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam; sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiā vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficiū accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci: accepti vero meminisse decet.

Ad prætorium stat.

Multa enim discontur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, Calléas scientiam & morem juris, ut possis amicis opitulari.

Utere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Irascendiā tempera.

Ante monuit non esse irascendum sine causa: Nunc admonet, justam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infans erat & apud Gentiles; nunc principum Christianorum lusus est; imo quo-

quorundam etiam sacerdotum delictis.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Ne fastidias Inferiorem te; quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esio contentus tuis.

Conjugem ama.

Ut omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Fillos castiga & instrue.

Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditionem præscribis aliis, eadem utere ipse in

Pauca in convivio loquere.

Ut sit aliis loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factum est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odiū omnibus modis fugiendum est: Amor amplectendus. Etiam si quis parū dignus est qui redametur, tamen amari te patere.

DISTICHORUM DE MORIBUS

LIB. I. PRÆFATIO.

Dei Cultus præcipuus. I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudum, rebusque corporeis: verum cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus, & consentaneum est simile gaudere simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdam Ceremoniis colit Deum, cum gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores querit Pater qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gravior pietas Divis, quam si vitam illorum imiteris; hoc est, toleran-

tiam

tiam mansuetudinem, castimoniam : atque hæc animi sunt. (*Animus est Deus*) Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolâris sacrificium. (*Purâ mente*) Nam vulgus, lotis manibus ac pedibus, ad sacrum accedebat. Tu mentem purga : hujus sordes Deum offendunt, qui videt ea quæ sunt in animo, non in corpore. (*Si Deus*) Si, hic non dubitantis est, sed ratio inantis. (*Ut carmina*) Nam *Virg.* in sexto *Aneid.* Deum spiritum & mentem vocat. (*Præcipue*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto :

Nam diuturna quieti vitiiis alimenta ministrat.

Sensus est, Cùm vita vigilia sit, (*juxta Plinium*) cavendum est, nè maximam vitæ partem somno perdamus; præsertim cùm è somnolentia vitia multa nascantur & corporis & animi.

Conhibenda Lingua. III.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam :

Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.

Primam) id est, Summa maximæque virtus est, moderari linguam nè quid temerè loquaris. Deus enim, qui sapientissimus est, raro loquitur, & non nisi necessaria, cùm nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus est Deo, qui sapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipsi conveniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse :

Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constar, huic cum aliis convenire non potest. Hoc est, Qui moribus est inæqualibus, nec ullo certo vitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores :

Cum culpent alios nemo sine crimine vivit.

Mortales aliorum notant vitia, sua non vident : cùm nullus

nullus vitii careat, si quis propriam vitam & mores proprios excutiat.

Utilitas Divitiis anteponenda. VI.

Qua nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque :

Utilitas opibus praeponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant : veluti gemmas & aurum, quò vita sit in tuto ; aut voluptates, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & lenis, ut res cunque expostulat, esto :

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere ; ut modò gravis sis, modo lenis : hoc est, placidus ac remissus, pro re proq; loco. Vide num legendum sit *sevis* pro *lenis*, quò magis respondeat ad *Constans*, ut sit sensus : Aliquando persistendum in sententia, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit, si legas, *Constans & lenis ut res cunque expostulat, esto*. Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti :

Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoris ferè peculiare est, ut maritos instigent in servos ; unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Insistendum correctioni amici. IX.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri :

Si tibi sit charus, noli desistere cœptis.

Non satis est, leviter admonere peccantem amicum ; urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulci verbis non vincuntur. X.

Contra verbosas noli contendere verbis :

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, propterea quod si litia verborum sit.

Amicus

Amicus sibi quisque. XI.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus:

Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus, sic aliis benefac, tibi ipsi ne noceas. In priori versu est venusta redditio similem, in *Dilige & Amicus*, in secundo, contrarium, in *Bonus & Mala*.

Rumores spargere vetitum. XII.

Rumores fuge, ne incipias novus author haberi:

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Ne quid in vulgus sparseris, propterea quod rumor saepenumero in ejus caput recidit à quo profectus est. Si rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse; si quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certe promittere noli:

Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Noli certe promittere quicquam alieni promissi fiducia. Quod in te situm est, id prestare potes: alienam fidem prestare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum facillimum, in praestando saepe fallit.

Judex quisque sui. XIV.

Cum te quis laudet, judex tuus esse memento:

Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

Ne te ipsum aestimaveris aliorum laudatione, sed tuam ipsius conscientiam. Te ipsum interroga qualis sis: & si animus tibi responderit te longe alium esse quam hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior es, quam aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento:

Atque aliis cum tu benefeceris, ipse sileto.

Beneficii accepti meminisse oportet, oblivisci dati. Qui dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse, ne commemorando videatur exprobrare: ejus qui accipit, est passim predicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio bene gesta referenda. XVI.

Multorum dum facta senex & dicta recenses,

Fac tibi succurrant juvenis quæ feceris ipse.

Senes, qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta, factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in juventute, ut in senectute succurrat nobis, non solum quid alii rectè dixerint ac fecerint, verùm etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labe fugienda. XVII.

Nè cures, si quis tacito sermone loquatur :

Conscius ipse sibi, de se putat omnia dici.

Cùm videris quosdam inter se secretò colloqui, non statim suspiceris eos male de te loqui ; nam id signum est hominis male sibi consilii.

In prosperis de adversis cogitandum. XVIII.

Cùm fueris felix, quæ sunt adversa cuncto :

Non simili cursu respondent ultima primis.

In rebus secundis, nè quid accedat adversi cavendum est : solet enim fortuna sæpius verti in adversam, & lætis initiis addere tristem exitum. Ergo cùm secundæ res sunt maximæ, tum maximè meditandum est quo pacto adversam fortunam feras ; nè, si inexpectata venerit, & improvisum te oppressereit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

Cùm dubia & fragilis sit nobis vita tributa :

In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis insistant. Fit enim sæpenumero, ut qui mortem alterius expectat, prior ipse moriatur, etiam si junior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est, & quovis casu abrupitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus,

Accipito placide, plenè & laudare memento.

Munera sunt æstimanda non suo pretio, sed animo donantis. Itaque legimus summos principes aquam manū cavā haustam, & malum oblatum, summa cum alacritate per-

perinde ut maximum munus, accepisse. (*Accipito placide*) Alacri vultu, ut ostendas, tibi gratum esse. (*Et plene*) id est, non malignè, sed candidè, ut prae te feras pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura creavit :

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit, satis intelligere possumus divitias alienas esse, neque secundum hominis naturam. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas, aliquid tui decessit : si opes auferantur, aut non contingant, noli valde cruciari ; siquidem in his quae verè sunt hominis, nihilo plus habent reges quam pauper. Vis scire quid verè tuum sit ? Cogita quid habueris cum nascereris.

Mors non formidanda. XXII.

Ne timeas illam quae vitae est ultima finis :

Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed insuper hoc ipsum vitae quod datur perdit : nam anxie vivere non est vivere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus :

Incurare Deum noli : sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius quam amicus ingratus, quod tamen si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpa, quin potius te ipsum coerce, nè denuo benefacias ingratis : quidam enim, si bene facientibus fortuna non respondeat, Superos inculant, dicentes eos non habere rationem recte factorum ; cum ejus acciderit culpa, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Nè tibi quid desit, quasitis utere parce :

Utque quod est serves, semper tibi deesse putato.

Ut utere parce id est, modice, non profute [*quasitis*] id est, parce. Et ut serves quod habes, semper imaginare tibi deesse, ne semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit *Hesiodus*) in fundo parsimonia est.

Promissio iterata molesta. XXV.

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli.

Nè sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

Quod non possis efficere, nè semel quidem est promittendum, nè temerè facias: porro, quod præstare possis, id iterum atque iterum promittere jactantiz est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus:

Tu quoque fac similes; sic ars deluditur arte.

Erga eum, qui fucò utitur, tu item contrà utere fucò, & juxta proverbium, *Cretiz a contra Cretensem*. Satiùs est nonnunquam retinere simulatum amicum, quàm reddere apertum inimicum: id enim fiet, si ostenderis te sentire fucum.

Blandiloquentia suspecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare:

Fistula dulcè canit, volucrem dum decipit auceps.

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia, nec astimes homines ex bene dictis, sed ex bene factis. Insidiatur tibi, quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illicites, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima ars hominum capitur, cum adulator sese ad omnes, attentus attemperat.

Liberi Artibus instruendi. XXVIII.

Si tibi sint nati, nec opes; tunc artibus illos

Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alii fortuna; unde certissimum viaticum est Ars, quæ, quocunque terrarum venias, defendet ab egestate. At nunc vulgus liberos suos divitum aut Principis ministeriis dedicat, ubi duo simul maxima discunt mala, Luxuriam & Opum. Porro, quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim divitibus quoque, ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde genium commodum consequantur: Primum, prima illa ætas, artificio occupata, longè paucioribus inhiætur vitis, deinde, si fortuna abstulerit opes, non

erit cur vel mendicent, vel ad sordidas aut scedas artes
adigantur, puta turpe ministerium, aut militiam.

Res quomodo aestimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato:

Sic tibi nec parcus, nec avarus habebis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne; quod vulgus
negligit, tu magni facito: ita fiet, ut nec tibi sis parcus;
(audebis enim uti quæ non magni facis;) neque cuiquam
videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis
attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias;
minimi facit probitatem & eruditionem. Tu inverte æ-
stimationem. Res autem cuiq; tales sunt, qualis est de
his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonem, aut rhom-
bum; tu contra, vilem rem putato; & puta rem esse lau-
tissimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallina-
ceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta
tuo iudicio; nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles
sunt.

Culpata non faciendæ. XXX.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est doctore, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere re, quod doces alios non esse com-
mittendum. Vita turpis abrogat authoritatem docentis.

Concedenda petendæ. XXXI.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam stultum petere est quod possit jure negari.

Quod inhonestum est à nemine petendum est: nullus
enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic,
Quod iniustum est (id est, quod non debetur) jure nega-
ri potest. Ergo non à quovis petas, sed ab eo cujus offi-
cium est præstare quod petis; nec quidvis, sed quod
cum honestate conjunctum est. Nam id petitur aliquando,
& ab his qui non debent.

Nota ignotis non commutandæ. XXXII.

Ignocum tibi nolito præponere notis:

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Nè facile commutes nota cum ignotis, puta amicum,
sem, vel vitæ genus; notis enim commodius uteris de
quibus

quibus judicare potes : quæ, si bona sunt, rectius uteris ; si mala, facilius tolerabis : quandoquidem juxta *Plautum* ; Nota mala, mala non sunt : Ignota verò cujusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumero, ut quæ in expetendo puraris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periculis.

Pro lucro tibi pone diem, quicumque laboras.

Planudes Græcus legit in certis, ut sint duæ dictiones. Cum igitur vita, per se incerta, versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa : unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicumque laboras*) id est, quicumque sollicitus es & angeris hujus vitæ malis. Tamen (ut dixi) non ignoro *Planudem* secus exposuisse : sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* unicâ dictione, ad hunc modum, (*cum vita dubia versatur*) id est, jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula hoc minus à nobis vitari possunt, quod incerta sunt. Vitasti naufragium, non vitasti ruinam ; vitasti bellum, incidis in latrones ; vitasti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali :

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc Disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum, siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam, dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitia: mutua officia. XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva :

Filiis etiam rebus conjungi gratia charas.

Amicitia

Amicitia constat officiis mutuis, & juxta proverbium,
Manus manum fricat. Gratiam hic vocat Deam benevolen-
tia. Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est:

Ira odium generat, concordia mulcet amorem.

Cavendum est ne per iracundiam his incidat cum amico,
 propterea quod ex jurgio residet in amicis vestigia quæ-
 dam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odium, &
 non optime coire solet semel rescissa concordia. Ergo
 morositas omnis & asperitas debet abesse amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

Servorum ob culpam cum te dolor urget in iram,

Ipse tibi moderare, his ut pacere possis.

Nô punias servum aut discipulum quamdiu senseris te iræ
 commotum, (pejissimus enim auctor rerum gerendarum
 ira,) sed prius temperes animotum, ut sedata iracundia,
 vel ignoscas, vel mitius punias. Ita Philosophus quidam,
Punire te, inquit servo, ni iratus essem. Et Plato, sublato
 in servum baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, castigo
 hunc intemperantem, seipsum significans iræ concitum.

Patientia vince. XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince ferendo:

Maxima enim morum semper Patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen ut
 vincaris, & negligere adversarium. Hæc virtute inter
 mortales non est alia præstantior.

Quæstæ sunt conservanda. XXXIX.

Conserve potius quæ sunt jam paræ labore:

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est servare quod tuo labore quæsitum
 est, quam facere quod profusione diminueris ac detri-
 veris: cum enim laboratur integræ re, facile defenditur
 inopia; verum cum laboratur in damno faciendo, in-
 crescit & obruit nos egestas.

Consulendam tibi imprimis. XL.

Dapsilis interdum noris, chari & amici,

Cum fueris felix, semper tibi prætorus esto.

Cum

Cum tu felix, hoc est, laeta fortuna fueris (interdum
dapsilis) id est, liberalis, (notis, charis, & amicis) notis,
ut vicinis; charis, quos diligis; amicis, ut cognatis: (semper
tibi proximus esto) interdum in illos sis beneficus, in te sem-
per; & ita amicis sis amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORUM DE MORIBUS

LIB. II. PREFATIO.

Telluris si forte velis cognoscere cultum,
Virgilium legito. Quod si magis nolle laboras
Herbarum vires, Maecr tibi carmine dicet:
Si Romana cupis vel Punica noscere bella,
Lucanum queras, qui Martis praelia dicit.
Siquid amare libet, vel discere amare legendi,
Nalonen petra. Sed autem tuta tibi hoc est:
Ut sapiens vivas, quid quo discere possis
Per quæ semorum vitæ præcipientur ævum
Ergo ades, & quo sit sapientia discas legendi.

Hoc est, Ex aliis poetis alia licebit cognoscere. Virgi-
lius in libris Georg. docet Agriculturam. Maecr tradit vires
herbarum: quanquam alius quisquam fuit hoc Maecr quàm
quem habemus vulgo, ni fallor. Lucanus narrat Roma-
norum civilia bella: ubi legendum arbitror civilia pro Pu-
nica; nihil enim de Punicis bellis scripsisse legitur Lucanus.
Ovidius tradit Artem amandi & in Elegiis docet Amores.
Quod si cupis artem & rationem recte beatæque vivendi
cognoscere, hunc librum legito, is te docebit non vulgares
artes & nugas, sed quo pacto vitam exigas *semitam*,
id est, liberam & immunem à vitiis.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento:

Utilius regno, meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficum, verum ig-
notis quoque conciliandi sunt ac devinciendi beneficia,
si modo possis prodesse: utilius enim est quampluri-
mos amicos parare meritis, id est, beneficiis, quàm par-
vum

regnum

regnum. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt ejec-
tores firmiores sunt quos beneficio adjunxeris quam quos
potestate premas.

Arca non scrutanda. II.

Mitte arcam. Deum nunque inquirere quid sit:

Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Juxta Boet. Senebram. Quæ supra nos, nihil ad nos. Ad-
monet, ut omnis studio naturalis Philosophiæ, ea curemus
quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mores com-
ponendos, & animi malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. III.

Linqe metum leti, nam stultum est tempore in omni:

Dum mortem metas, amittis gaudia vite.

Eandem sententiam legi in priorẽ libro. Pro amittis ar-
bitror legendum amittere. Qui mortis metu semper anxius
vivit, stultè facit: primum enim, non vivit id quod timet;
deinde, si quid habet hæc vita secundariis, cum suo vitio
perdit.

Iracundia cavenda. IV.

Iratus de re incerta contendere noli.

Impece ira humanum, ne possit cernere verum.

Pyrrhus admonere solitus est tyrones, ne irascerentur; at
multo magis cadere oportet iracundiam eos qui disputant:
melius enim judicat qui vacat ira. Contra, ira obstat animi
judicio.

Expendendum tibi opus est. V.

Fac sumptum prope, cum res desiderat ipsa.

Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

Equidem opinor promptè legendum pro prope. Sumptum,
cum necessario faciendus est, libenter & promptè facito,
nè videaris gravari facere: nam aliquid omnino inmen-
dum est, non passim, sed quoties tempus aut causa postu-
lat, hoc est in nuptiis, in festis, item in amicis.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:

Tota magis est paupis modico quæ flumine letum.

Humilis fortuna tutior est quam excelsa, ut navis tutior quæ
in parvo est flumine, quam quæ in pelagi fluctibus natat.

MA 307

Occulta

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, sociis prudens celare memento :

Ne plures culpent in quod tibi displicet uni.

Ne indicaveris amicis, aut ne committas testibus aliis, cuius re facti pudeat; ne plures reprehendant, si scierint, id quod uni tibi displicet, si solus tibi conscius fueris: hoc est, si quid pecces, pecces sine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

Nolo putes, prava homines peccata lucrari :

Temporibus peccata latent, & tempore patent.

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impune auferre sua peccata: latent quidem, sed ad tempus; postea patent, i. e. manifestantur: tempus enim & celat & aperit omnia. Patent autem dictum est pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli :

Consilio pollet, cui vim natura negavit.

Noli contemnere imbecum, licet sit parvo corpore: nam spe quod corporis viribus detractum est, natura addidit geni viribus. Quamquam hæc sententia latius patet, impe, Hominem non esse aestimandum proceritate corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede :

Victorem à victo superari saepe videmus.

Si sentieris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine illum penes esse victoriam. Nam incidit sapienterò opportunitas, ut, mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, Vir fugiens & denuo pugnabit. Quidam stulti pertinacia statim aut vincere volunt, aut pessundari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

Adversus notum noli contendere verbis :

Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Ut ante legisti, contra verbosos non esse contendendum verbis, ita cum familiaribus rixandum non est; quod summa discordia solet nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non quaerenda sorte. XII.

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte:

Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est, Ne sortilegiis ac malis artibus inquiras quid de te futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult; neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te; quod si te vellet id scire, nimirum accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Invidiam nimio cultu vitare memento:

Qua si non ledit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus hic se habet, ne nimio splendore strepitumque vitae conflaveris tibi hominum odium, qui tamen non possint te laedere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: ac per se jucundum est omnibus esse charum, etiam si nihil utilitatis inde capias. Quamquam hic ablativus, *nimio cultu*, non refertur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut *subaudias conflatae*, aut *ex nimio cultu*.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIV.

Esse animo fortis, cum sis damnatus iniquo:

Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.

Ne abicias animum si adversarius vicit te, praeter jus; nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronuntiavit iudex, id Deus rejudicabit.

Reconciliariis lis non refricanda. XV.

Litis praeterite noli maledicta referre:

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam non oportet litis anteaest convivia refricare, sed oblivisci superiorum injuriarum; finis enim similitudinis, debet & irarum esse finis: secus autem facere, malorum est. Graeci vocant *μνησθαι*, verbo videlicet iocundi, praeteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse:

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes; utrumque enim videtur affectantur.

affectantis inanem gloriam : nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis, & diversa audiat.

Parimonia. XVII.

Utere quasitis modice, dum sumptus abundat :

Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Sera in fondo parsimonia : dum adhuc multum superest, incipe parcisci uti ; elidit enim effluunt pars quam colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Insipiens esto cum tempus postulat aut res :

Stultitiam simulare loco prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium & remittenda severitas, ut in convivis, in lu'u deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, praesertim inter stultos ; ac ita ut stultam agas, non ut stultus fias : summa enim prudentia est servire tempori. Loco, id est, cum est opportunum : ita Terentius. In loco verelando.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento.

Crimen avaritiae non sunt contraria fama.

Pugnant inter se luxus & avaritia ; oam alterum est profusi, alterum sordidi : utrumque vitium vitare fugiendum est, utpote quod scdam pariat famam : siquidem qui nimium parei sunt, audiuntur ; qui vero avaritia est, cumini seditores, & sicut avaritia, id est, sicut avaritia, similiaque ; qui luxu sua profundunt, Nepotes & Lucrones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quaedam referenti credere semper :

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deique aliorum factis renunciant aliquid : parum enim credendum iis qui multa loquuntur ; propterea quod huc vitio vanitas solear esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noti :

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ita solet excusare si a peccata ; Vinum in causa

fuit Bene potius hoc dicit. Verum tibi ipsi imputa, non vi-
no: quod tuo vitio potium suis, non suo. **Amicis consilia credenda. XXII.**

*Consilium arcanum tacito committe sed aliis. **Corporis auxilium medico committe fideli.***
In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis confidas, sed
eum duntaxat cuius fidem in tacendo perfectam habeas,
ne non solum non opituletur, sed laedat etiam & infamet.
Neque enim corporis viria cuiusvis aperias, sed Medico
no: & fidei, qui celer & succurrat.

*Successus malorum ne te offendant. **XXIII.***
Successus indignis noli (tu) ferre molestia.
Indulget fortuna malis, ut ledere possit.
In hoc versu multi laborant: Quidam (a) elidunt in suc-
cessu: verum si tu tolles tu, dictionem plane hic superva-
quam nihil superest scrupuli. Ne te cruciet prosperitas
quæ nonnunquam contingit indignis. Non enim illis fater
fortuna, sed infidiatur, & illicite uti posset gravius laedat.

*Futurus casus providendus. **XXIV.***
Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos.
Nam levius ledat quicquid provideris ante.
Quicquid accideri potest homini, id antequam accida-
tecum meditare, ut ne subitum sit si acciderit. Minus
enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

*Animus in adversis spe fovendus. **XXV.***
Rebus in adversis animum submittere noli.
Spem retine & spes una hominem nec morte relinquit.

Cum fortuna sævit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac
serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec mo-
rientem relinquit. Quædā enim anima est, spes est. Et
in Pyride Pandore sola spes in labro hæsit. Item Ovid.
Vivere spe vidi, qui moriturus erat.

*Opportunitas, cum contingit, tenenda. **XXVI.***
Rem, tibi quædam nescis aptam, dimittere noli.
Fronte capillatâ, post est Occasio calva.
Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ
non sit apta, statim arripe: Nam occasio frontem habet
capil-

capillatam, ut ea parte teneri possit; Verum si semel re-
verterit, ab occipio calva est, ut jam apprehendi ne-
queat. Hoc est opportunitas cum contingit teneri po-
test, non redit autem cum velis, si neglexeris. Hic admo-
nendum illud quod Græci fingunt de Deo *Kaiçá*, de quo
nos copiose in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod sequitur spectas, quodque imminet ante videto.

Illam imitare Deum qui partem spectat utramque.

Ex præteritis futura collige; ex præteritis bene secus ve-
gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras: exemplo
Jani Dei Romani, quem bisfrontem fingebat antiquitas;
quod oporteat prudentem virum *πρὸς αὐτὸν καὶ ὀπίσθω*, id
est, à fronte & à tergo (ut inquit *Homerus*) habere oculos;
illud autem sequitur nos, quod præterit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcius esto.

Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ vale-
tudinis ratione, quam voluptatis. Non enim in morbo tan-
tum oportet ab intemperantia cavere; Verum etiam cum
sane valemus parcius utendum est rebus omnibus, nem-
pe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum in-
cidamus. Et nonnihil dandum est voluptati, multo plus
tamen saluti; quâ perditâ pereunt simul & voluptates
omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contempseris unius.

Nè nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placeant multitudinibus, tamen sapientis est
non pugnare solum adversus universos. Nam frustra sapit
qui solus sapit, cum omnibus despicere videatur.

Valitudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipue, quid primum est, cura salutis:

Tempora nè culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia bonæ valetudinis rationem habeo, he, si tuâ
intemperantiâ in morbum incideris, postea dolore ren-
das.

cias culpam in coeli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solent; nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia nè cures, nam mens humana quod optat

Cum vigilat, sperans per somnum petat id ipsum.

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris aestimant, cum somnia dormientium nascantur, ex affectibus vigilantium; neque significant quid sit eventurum sed quod aliquando cogitaveris, dormienti representent.

DISTICHORUM DE MORIBUS

LIB. III. PRÆFATIO.

HOC quicumque velle carmen cognoscere, Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vita.

Instrue præceptis animam, nea discere cesses:

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Hoc est Proemii loco. Absque ratione bene vivendi vita non est vita, sed simulacrum moris. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studeas cognoscere: sin spreveris, reipsum contempseris, non scriptorem; siquidem tua res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

Cum rectè vivas, nè cures verba malorum:

Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.

Si male de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, esto contentus conscientia rectè factorum: nam in te situm est ut bene agas; non est in te firum quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Produzus testis, salvo tamen ante pudore,

Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si ceteris testis in crimine amici, celabis pro virili malefictum illius; ita tamen ut ipse non ladeat famam tuam

& ran-

& tantum silentii labis amicitiae, quantum patitur & fama tua & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blasphemae cavere memento.

Simplicitas veri sana est; fraus ficta loquendi.

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia; proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiam fugito, qua vita ignavia fertur.

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Ignava & otiosa vita fugienda est: nam torpor animi corpori quoque firum & languorem adducit; animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus festus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,

Ut possis animo quemvis sustinere laborem.

Animus, seriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, *Quod caret alternâ requie durabile non est.*

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alerius dictum aut factum ne carperis inquam.

Exemplo simili ne te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictave, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hereditas augenda. VII.

Quae tibi sors dederit tabulis suprema, notato.

Augendo serva, ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, ne sis vulgo fabula. Quae sors suprema (id est, hereditas) dederit tibi, notato, id est, inscribe tabulis testamentariis; vel, notata, id est, scripta tabulis; ea augendo serva, id est, ita serva: ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet. In *novas nactus divitias*, id est, in novas nactus divitias.

Senectus i munifica. VIII.

Elam tibi divitiae superant in fine senectae,

munificus facito vivas non paucus amicus.

Est vitium hominibus peculiare, ut quod propius accedant ad mortem, hoc sint contractores. (*Superant*) id est supersunt & abundante, (*in fine senectæ*) id est, in extrema senectute, quam decrepitem vocant. Tum igitur, domes, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Utile consilium dominus ne despice serui.

Nullius in sensum, si prodest, tempseris unquam.

Propter authoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortunâ. X.

Rebus & in censu, si non est quod fuit ante.

Fac vivas contentus eo quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ, non est utendum eodem splendore quo prius, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præbet; & quod adest, boni consules.

Uxor spe doris non ducenda. XI.

Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis.

Nec retinere velis, si coeperit esse molesta.

(Fuge) id est, cave ne ducas uxorem sub nomine dotis, id est,

dotis causâ. Et si duxeris dotatam, ne doris respectu eam

retineas, si tibi gravis sit; sed, contemptâ dote, repudies.

Quamquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno saepe exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris.

Quæ fugias: Vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magnâ mercede

discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium:

Hoc illi infamiam constavit; cavebo ne quid simile faciam:

Hoc illi bene cessit; imitabor.

Nihil ultra vires reorandam. XIII.

Quod potes, id tentes: operis in pondere pressus.

Succumbit labor, & frustra tentata relinquas.

Prius expende vires tuas quam aggrediare negotium; ne

postea, victus difficultate, turpiter relinquas quod temerè

suscipisti.

Consensu.

X *Constituire videtur qui tacet. XIII.*

Quod nōsti haud recte: factum nolito tacere.

Nē uideare multos imitari uelle tacendo.

*Noli dissimulare, si quid uidearis non recte fieri: uideris
iēnim probare, cūm files. Silentium enim aliquando con-
sensus esse uidetur.*

XV *Rigor favore temperandus. XV.*

ma iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.

syse etiam leges cupiunt, ut iura regantur.

*Si premāris iniquā lege, hoc est, durā & inhumanā, confu-
gias ad iudicis æquitatem. Non enim hoc est contra leges,
sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & tem-
perentur. Iniqua lex est, cūm summo iure contenditur:
Veluti si pauper in vincula conjiciatur, quod non alia pa-
trem, cūm lex dicat, Liberi parentes alant, aut vincian-
tur. Aliquando lex durior est, ut testetur. In his Iudex,
hoc est, Prætor, aut Princeps, potest succurrere.*

XVI *Feras quæ culpā tuā pateris. XVI.*

Quod merito pateris, patienter ferre memento.

Cūmque rei tibi sis, ipsum, te iudice, damna.

*Incommodum quod tuā culpā tibi accidit, non imputabis
alii quā tibi: & cūm tibi sis conscius, damna te ipsum
tuique iudex esto, & eā te poenā dignum existimato.*

XVII *Multa legenda, sed cum iudicio. XVII.*

Multa legas facito, perlectis perlege multa:

Nam miranda canunt, sed non credenda, Poeta.

*Multa quidem legas, sed cum iudicio. Non enim omnia
vera sunt quæ legis apud Poetas. Fortassis pro perlege, le-
gendum est per line, hoc est, dele, & corrige; etiamsi Pla-
nudes uertit ut ἐπεὶ λέο.*

XVIII *Modeste in convivio loquendum. XVIII.*

Inter convivas fac sis sermone modestus;

Nē dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

*In foro est locus eloquentiæ, in cubiculo silentii; in con-
viviis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, usque
venustis & amoenis. Quidam dum humanitatem affectant,
loquacitate molesti sunt reliquis convivis, quibus non re-
linquunt loquendi spatium.*

Ira.

Irascitidia uxoris, non formidanda. XIX.

Conjugis iram noli ei verba timere:

Nam lacrymis fruit insidias, dum femina plorat.

Uxores lacrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoveatur huiusmodi lacrymis: fingunt enim eas saepenumero, quod viros suos fallant; velut eum simulant se commoveri Zelotypia, ut suum adulterium dissimulent; aut iratas se fingunt ei quem afflictum amant. Pro noli tu, legendum arbitror noli.

Quæsis utendum, non abutendum. XX.

Ut reque sis, sed ne videaris abuti:

Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

Ut reque parasti, non abutere, ne profusis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculose furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam:

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quod finis est omnium huius vitæ malorum.

Uxor loquax si proba, ferenda. XXII.

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento:

Namque malum est, nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviuscula quædam vitia ferenda sunt, si alloqui probi fuerint: velut in uxore, si paulò sit loquacior aut linguz prociacioris. ferendum est, si alioqui pudica est & frugi, hoc est suo fungens officio; maximè, quod linguz morbus ei semper peculiaris est. Malus est is qui nihil viri ferre potest in aliis, præsertim eum res facilis sit tabere. Sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non agrâ charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loco parentum est. Quidam veluti legibus coacti, colunt parentes, non ex animo. Dilige parentes charos

pietate non ingrā; id est, non coacte neque gravatim, sed promptē & alacriter: Et, si quid inciderit dissidiū inter parentes, itā alteri obsequaris, ut alterum non offendas; sed pietas tua faciat omni molestiā.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitis habere animum, qua moribus absum;

Hac præcepta tibi semper relegenda memento:

Invenies aliquid in quo te utare magistro.

Et hoc procemium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitiis, & nullius mali conscius vivere, hæc semper habeas præ manibus; in quibus aliquid invenies in quo teipso magistro possis uti; hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

Despice divitias, si vis animo esse beatus:

Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

Non jubet abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has suspiciunt, hoc est, mirantur aut magni faciunt, dum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumulant, semper mendicant, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam, optimum. II.

Commoda natura nullo tibi tenet prædecurat,

Si contentus eo fueris quod possideas usus.

Si meriaris sumptus viæ, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agenda. III.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,

Noli fortunam, qua non est, dicere cæcā.

Si res malè tibi succedat, tuæpce negligentia, ne confessa, culpam in Fortunam, & illam cæcā appelles, cum tu ipse magis perim prospexeris. Potest accipi bisuria (qua non est,) id est, quæ nulla est; fingunt enim morales

obsequia

hanc

habe Deam, cum nulla sit, aut que non est, subaudi carca.
 Dilige denarium, sed parce dilige formam, *si quis*
 Quam nemo sanctus nec honestus capiat habere, *et si quis*
 Amare pecuniam ad usum, prudentis est: amare ut formâ
 patcas oculos, avari ac dementis. Denarium, voluit om-
 nes; formam tolli mali capiant.

In valetudine ne opibus parcas. *Ubi nota*

Cum fueris lotuplex, corpus curare memento. *Ubi nota*

Ager dives habet nummos, sed non habet ipsum. *Ubi nota*

Cum agitur de corporis valetudine, ne cum parcas divi-
 tiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, ne minuat pe-
 cuniam, is habet quidem nummos, ac seipsum non habet,
 cum male valeat. Mavult nummos esse, sibi quam
 seipsum, & illis frui quam seipso. Fortasse pro se, olep-
 gendum se. *Ubi nota*

Castigatio paterna ferenda. VI.

Verbera cum ruleris, discens aliquando, magister. *Ubi nota*

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram. *Ubi nota*

Vapulasti puer à preceptore cum disceres literas, domito-
 magis ferre convenit, cum pater te verbis objurgat. Tu-
 liti literatoris tyrannidem multo severiorem; feras & pa-
 tris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen à verbera-
 bus temperat. *Ubi nota*

Certa & utilia agenda. VII.

Res age qua prosunt: rursus, vitare memento. *Ubi nota*

In quibus error inest, nec spes est certa laboris. *Ubi nota*

De quibus dubitas, ea ne feceris. Age illa ex quibus certa
 speratur utilitas. Rursus, in quibus falli possis & incer-
 tam est profutura sint an nocitura, ab iis abstineas. *Ubi nota*

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti. *Ubi nota*

Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est. *Ubi nota*

Bona libenter, si quid potes. Nam lucrum est, non dam-
 num, quod contuleris in bonis: & beneficium dando ac-
 cepit qui digno dedit. Redde enim cum sonore quod
 probo viro benefeceris. *Ubi nota*

Suspicio

Suspicio statim expedienda. IX.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit.
Namque solent primo, quæ sunt neglecta, nocere.

Quæ suspicionem habent mali, ea noli negligere; sed statim examina & exquire cujusmodi sint. Nam inilis facillime medeberis, si quid mali sit: at neglecta crescunt, & maximè lædunt postea. Veluti si suspicaberis amicum ali-
eniorē esse in te animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute unde hoc natum sit: & siquid est, statim oc-
curre nascenti malo.

Venus abstinentiā cohibenda. X.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gula noli, quæ ventris amica est.

Cave ne duplices morbum tuum; unus enim utcumque fer-
rur, duo simul ferri non possunt. Amare damnosa res, dam-
nosa gula; quod si pariter utroque laboras malo, superest
ut mox ad egestatem redigaris. Gulam vocat studium ex-
quisitorum ciborum, eamque dicit ventris amicam, quod
per eam venter saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

Cum tibi proprias animalia cuncta timere;

Unum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

Cum tuâ sponte potas omnes feras esse timendas, meo
præcepto unum animal maximè timebis, nempe Homi-
nem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quam
homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cum tibi prævalida fuerint in corpore vires;

Fac sapias; sic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corpori, non statim vir fortis eris,
nisi adjunxeris ingeniū vim, hoc est, sapientiam; quæ cor-
poris robore rectè utari.

Amicus cordi medicus. XIII.

Auxilium à moris petito, si forte laboras;

Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus.

Corporis morbos aperi mellico, animi morbos aperi fi-
dell amico. Ille pharmacis sanat, hic verbis. Aliter, Si
quid

quid morbi incideris, magis amicum accersere quàm medicum.

Sacrificium, spiritus contribularus. XIV.

Chim si ipse nocens, moritur cur victima pro te?

Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veneres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat. & pro alieno peccato innocentis bovis prenis; cum is qui peccavit potius mactari deducerit quàm victimâ. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cum sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus deligendus. XV.

Cum tibi vel socium vel fidum queris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adungere, non astimandus est cæcus, sed ex moribus. Idem oportet fieri in Uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere questitis opibus, fuge nomen avari.

Quid tibi divitiæ profunt, si pauper abundas?

Frustrâ parasti divitias, si partis uti non audes, & inter magnas opes visis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plus tibi profunt quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis dum vivis honestam,

Hæc fugias animo quæ sunt mala gaudia vite.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similibus.

Senem etiam delirum, nè irriseris. XVIII.

Cum sapias animo, noli irridere senectatem:

Nam quicumque senex, stûsus puerilis in illo est.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stulticiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ; ars perpetua. XIX.

Disce aliquid; nam cum subito fortuna recedit,

Artis restanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes saepenumero subita fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: Verum ars eripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perspicito tacitus quæ quisque loquatur:

Sermo hominum mores & celat & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis quam illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, si loquatur ex animo; & celat idem, si vel taceat, vel dissimulans loquatur.

Ars usu iuvanda. XXI.

Exerce studium, quamvis perceperis artem:

Ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.

Ut evanescunt disciplina, nisi exercitatione confirmet: sic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum nè cures venturi tempora letbi.

Non times is mortem qui scis contemnere vitam.

Si vis liber esse à metu mortis, discere vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet *Aristoteles*) nullius rei iucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

Disce, sed à doctis; indoctos ipse doceto:

Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Disce non à quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursum, quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utile enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod profit, si tu vis vivere sanus:

Morbi causa mali est homini, quandoque voluptas.

Nè biberis supra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas saepenumero conciliat homini molestum & diuturnum morbum.

Ne damnes quod probaveris. XXV.
*Laudare quodcumque pulam, quodcumque probare, illud est
 Prospectus in rursus leuam in crimine damnes. H. s. moq*
 Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram
 multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti
 sententiam, fac illas. *Crimine, id est, suspitione & cum
 vituperio.*

Circumspectus sis in utraque fortuna. XXVI.
Tranquilla rebus que sunt adversa cuncto.
Rursus in adversis melius sperare memento.
 Ne securus sis cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus, cum fortuna saevit, animum sustine spe melioris fortunae, quae successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, ne sis supinus; in adversis speranda sunt laetiora, ne deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.
Disce ne cesses; cura sapientia crescit.
Rara dantur longo prudentia temporis usu.
 Juxta Solonis sententiam, Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (rara) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (longo usu,) id est, diuturna experientia etatis. Quamquam mihi magis probatur hic ut sit sensus; semper disce; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experientia rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vita. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Paree laudandum. XXVIII.
*Paree laudato: nam quem tu saepe probaris,
 Una dies quasi fuerit monstrabit amicus.*
 Ne laudes amicum effusius cuius non feceris periculum: siquidem ille saepius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quam tu predicabas.

Disce ne pudeat. XXIX.
Ne pudeat, qui nescieris in velle, doceri.
Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.
 Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire, quam

quàm semel discere, tùm scire pulchrum sit; & pudendum nihil velle discere. Ergo honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere de Baccho sit est, ut iuncta vinetas;

Quod tantum est animo complectere, sed tunc fides.

Excerne quod inest homi: tunc quod adiunctum est ma-
li. & hilarat potatio, ducunt curas: prae hanc com-
moditate: tunc corietas incitat ad iureia: hoc cave.
Item Venus delectat, sed habet sua iureia: Ama igitur
absque digressu.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo ac tacitos vitare memento:

Qua flumen placidum est, forsitan laeret altius unda.

Tristes ac tacitos vitare: videntur enim aliquid magni
mali moliri: quemadmodum cavendum est flumen ea
parte qua tranquillum est, nam illud profundissimum
esse solet. Ita Caesar magis metuere Brutum & Cassium,
pallidos ac tacitos, quam Antonium & Brutum.

Sors forti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum.

Alterius specta, quo sis discrimine peior.

Quoties cederet te ruz sortis, confer eam cum aliorum
fortuna: & videbis te nihil peiorem, hoc est, infelicio-
rem, multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes, id tenta: nam fortis carere remis.

Fortis est multa, quam velum tendere in altum.

Aggredere tara magis quam magna. Taurus enim multo
navigare juxta litus, ac remis uri, quam passis velis
periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti
fortune.

Cum iusto inique non contendendum. XXXIV.

Contra hominem iustum prave contendere noli:

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(Noli gravè) hoc est, malitiose & dura opera, ac perve-
se, contendere cum homine iusto. Nam Deus nunqua
relinquit inultum.

Ne damnes quod probaveris. XXV. *Laudaris quodcumque pulam, quodcumque probaris, illicum. Prospice ne rursus levis in crimine damnes. H. si nonq*
 Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiam, fac filias. *Crimine, id est, suspitione & cum vituperio.*

Circumspice sis in utraque fortuna. XXVI. *Tranquilla rebus quae sunt adversa caveo. Rursus in adversis melius sperare mememo.*
 Ne securus sis cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus, cum fortuna saevit, animum sustine spe melioris fortunae, quae successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, ne sis supinus; in adversis speranda sunt laetiora, ne deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII. *Discere ne cesses; curā sapientia crescit: Rara dantur longo prudentia temporis usu.*
 Juxta Solonis sententiam, Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (rara) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (longo usu,) id est, diuturna experientia aetatis. Quanquam mihi magis probatur hic ut sit sensus; semper discere; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experientia rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vita. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parce laudandum. XXVIII. *Parce laudato: nam quem tu saepe probaris, una dies quasi fuerit monstrabit amicus.*
 Ne laudes amicum effusis cujus non feceris periculum: siquidem ille saepius ab te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse te quam tu predicaras.

Discere ne pudeat. XXIX. *Ne pudeat, quae nescieris tu velle, doceri. Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.*
 Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire, quam

quàm semel discere, tùm scire pulchrum sit; & pudendum nihil velle discere. Ergo honestum velle;

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere ut Baccho sit et ut iuncta vinetas;

Quod laetum est animo complectere, sed tuge fures;

Excerne quod inest boni: tuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, dilucuit curas: utere hac commoditate: rursus ebrietas incitat ad iurgia: hoc cave. Item Venus delectat, sed habet sua iurgia: Ama letur absque disidijs.

Tacitis & raris non fidendum. XXXI.

Demissos animo ac tacitos vitare memento:

Quà flumen placidum est, forsitan later altius unda.

Tristes ac rarios vita: videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodum cavendum est flumen eà parte quâ tranquillum est, nam illud profundissimum esse solet. Ita *Cæsar* magis metuebat *Brutum* & *Cassium*, pallidos ac rarios, quàm *Antonium* ebrium.

Sors sortis conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Algerius specta, quo sis discrimine peior.

Quories ceder te rux sortis, confer eam cum aliorum fortunâ; & videbis te nihil peiorem, hoc est, infeliciorem, multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes, id tenta: nam fortis carpere remis

Tutus est multa, quam velum tendere in altum.

Aggredere cura magis quàm magna. Tutus enim multò navigare juxta litus, ac remis uri, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favet ventus fortunæ.

Cum iusto inique non contendendum. XXXIV.

Contra hominem iustum prave contendere noli:

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(*Noli gravè*) hoc est, malitiose, & dara opera, ac perversè, contendere cum homine iusto. Nam Deus nunqua relinquit inultum.

Fortuna utraque æque ferenda. XXXV.
Ereptis opibus non cadere querendo.
Sed gaudere potius, tibi si contingat habere.

Si divitiæ contingant, gaudere; si ereptæ fuerint, nolito crepare, sed tunc vivere Philosophia. Neque enim tantum boni habent, ut in admodum dolendum si perierint; neque rursus tantum mali, ut non sint libenter accipiendæ, si forte contigerint. Constat tamen esse depravatum. Arbitror legendum, Noli morere querendo. Porro, querendo non est à quæro: sed à quæror deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est iactura gravis, quæ sunt amittere damnis:

Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est: Ad damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli.

Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatē promittere, cum mors hominem, quocunque eat, non aliter insequatur quam umbra corpus. Fortasse legendum, corpus ut umbra.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro:

Næ credas placare Deum, dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxia, & minimi sumptus. At hodie plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantum non devinctos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderit, vel ostenda tantum, in luxum paucorum vertenda: immemores, hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si forte obtigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortune, cede potenti:

Lædere qui potuit, prædesse aliquando valebit.

Qui rem habet eorum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis, necesse est ut aliquando mallet iniurias, id est, tacite ferat. Laudant enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec suis prodesse poterit.

VII. Cum quid peccaveris, castiga teipsum. XL.

Cum quid peccaveris, castiga teipsum. Vulnera dum sanat, dolor est medicina doloris.

Ubi senseris te alicubi peccasse, statim poenas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere; teipsum punge, ut ipsi laboris aliquid indicio. Nam ut in sanandis vulnerebus dolor dolorem sanat, si quidem, ne doleat vulnus, infundis acria quæ mordent: sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLII.

Damnaria nunquam post longum tempus amicum. XLIII.

Mutavit mores, sed pigra prima meminit.
Si is cum quo tibi fuerit diutina consuetudo forte mutatis moribus alius esse coeperit, hoc debet tribuere vitæ: necesse est enim, ne vituperes eum, etiam si non est dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLIV.

Gratior officium, quæ sit magis obarior, esto. XLV.

Ne nomen subeat, quod dicitur officiperda. XLVI.

Sic sine chartis omnibus, esto gravis Officiis. id est beneficis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen Officiiperde. Sic enim vocant eum in quem collegarum officium perdat. Nihil enim tam perniciosum quod confectus in ingratum.

Suspicionem tolle. XLVII.

Suspectus caveas ne sis miser omnibus horis. XLVIII.

Nam similitudo suspectis aprissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser. Nihil igitur huius apertius quam mors, quandoquidem potest iucunde vivere. Suspectus hic accipitur ad pro suspicioso.

[illegible]

Occasionem rei commodi negotii permittras. XLV.

Quam primum capienda tibi est occasio prout p. m. d.

Ne rursus quatuor qui jam neglecti erant, occu-
patione quibus ante illicite frons in habere capillanti,
namque et amplius ne se sollicitudinem fructu qu-
bus potest, quam prius contempseras, in dupli-
citer non exaudire de repente videri. XLVI. solob
-a illicite rursus non videri malorum in sup-
-a eis

-5 il mare repentina nati gaudere malorum in sup a it a sib

Felices obunt, quoniam sine crimine obiit. No. 17611

Si mali publico moriatur, dolendum magis est quam gal-

dendum. Gradendum pueris in morte puerum, quorum

mors felix est. vel sic, si videris malis tunc & velli, Anoli

4. audere. Contingit idem bonis & innocentibus ut intel-

- ligas hoc tam accedere, non vindicta summas. 17082

Präparat: *Präparat simulatum virei unicum* 18. VII. 1930 17

Cum conjux tibi sit, nec res & fama laboris tibi iura sunt

Vishakhapatnam

Si pauper habueris uxorem quae labores faciat, hoc est,

de quâ homines male loquuntur (dicitur) id est, existi-

mes, nomen amici vitandum esse, ut potest inimicum famam

«Ты? Видеешь, как процветает их отец! Но не переживай»

- Hoc nomen dicitur propter uxores et prae Tamer.

Si potest & illis esse sensus, nimirum hic, Si sit tibi iux

or te facis laudâ famâque secundâ, non te dare in sapi

varietatem potentiam, ne quid tibi inferiori tibi que con

phas. : and another group in the same

...no a rojunge **studium del vino**...

und fortgesetzt wird. Die Fortsetzung ist in der nächsten Sitzung zu erwarten.

[illegible]

Ad plurimulcevis, hoc plura rade cognoscere: ne vi

aris indocilis ullius rei.

...arts industries union per. 30 ...

Brevitas memoriz amica. XLIX.

Mitans verbis nudis describere versus :

Hos brevitati sensim fecit conjungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda est : melius enim meminimus quæ brevia sunt. Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complecti voluit, ut apertior esset & brevior.

Dicta sapientum, & GRÆCIS, ut habetur, à nescio
quæ Græculo utcumque collecta, vel confecta potius; Eras-
mo interprete.

Periandri Corinthii.

O mnibus placito.	Ea facito quorum non pos-
Periculosa temeritas.	sit ponere, aut in
Semper voluptates infunt	Quod justum est imitare.
mortales, honores autem	Bene meritos honori-
immortales.	Calumbiam oderis.
Amicis adversa fortunâ u-	Cum cetraria, muta consili-
rentibus idem esto.	Omnibus reipsum prebe-
Luorum turpe res pessima.	Magistratus metue.
Infortunium tuum celato,	Quicquid promissoris facito,
nè voluptate afficias ini-	Age quæ justa sunt.
micos.	Principibus cede.
Veritati adhaereto.	A jurejurando abstineto.
Violentiam oderis.	Laudato honesta.
Voluptati tempera.	Beneficium repende.
Plebsotem festare.	Bona res quies.
A vitis abstineto.	Liberos instruendo.
Supplicibus misericors esto.	Litem oderis.
Sapientum utere consuetu-	Audi quæ ad te pertineat.
dine.	Responde in tempore.
Bonos in pretio habeto.	Nè cui invideas.
Probrum fugito.	Oculos moderare.

38 DICTA SAPIENTUM

Spem foveo.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Nè prior injuriam facias.
Diuturnam amicitiam curas.	Morem nò rodire.
Non.	Consule inculpare.
Concordiam sectare.	Teipsum nò negligas.
Nè loquaris ad gratiam.	Mortem oppete pro patria.
Nè tempori credideris.	Ex ingenuis liberos crea.
Nè quavis de re doleas.	Arcanum ceta.
Seniorem reverere.	Opportunitatem expecta.
Parcitorumquam immortalis.	Largire cum utilitate.
Sperato tanquam mortalis.	Dolorem fuge.
Nè efferaris gloria.	Amicis utere.
Cede magnis.	Delecta amicos.

Blantis.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: si deformis, quod in facie minus est, id morum pensis pulchritudine.

De numine nè malo loquere, quia sit autem auscultas.

Audico multa, loquere paucas.

Præe intellige, & deinde ad opus accede.

Nè ob divitiarum laudaris virum indignum.

Persuasionem cape, non vi.

Compare in adolescentia quidem modestiam, in senectute vero sapientiam.

Pittaci Mitylenæ.

Quæ facturus es, ea nè præ-

dixeris: frustratus enim

videberis.

De positum redde.

A familiaribus in minutis

rebus læsus, seras.

Amico nè maledixeris.

Uxori dominare.

Quæ feceris parentibus, ea-

dem à liberis expecta.

Desidiosus nè esto.

Nè contende eum parenti-

bus, etiamsi iusta dixeris.

Nè geras Imperium, prius-

quam parere didicisti.

Infortunatum nè irascaris.

Quæ fieri non possunt, cave

nè concupiscas.

Nè festinaveris loqui.

Nosce teipsum.

Amc

DIOTASAPIENTUM 39

Ante omnia venerare filii
Legibus pare. *in iudicio*
Nè quid nimis.
Parentes revere. *in iudicio*
Audito libenter.
Voluptatem coërce. *in iudicio*
Inimicitiam solve.
Inimicum nè putes amicum. *in iudicio*
Uxorem ducto ex equali-
Inter amicos nè sis iudex. *in iudicio*
bus ; nè, si ex diuoribus
Nè lingua præcurrat men-
duxeris dominos tui pa-
res non affines.

Creobuli Lindii. in od. f. 10. v. 10.

Nè sis unquam clatus. *in iudicio*
cos quam fortunatos pro-
Libros evolve. *in iudicio*
ficiscere.
Justè iudicato. *in iudicio*
Lapis auri index, aurum ho-
minum.
A maledicentia temperato. *in iudicio*
Mendax calumniæ vitam
Parentes patientia vince. *in iudicio*
corrumpit.
Inferiorem nè rejicias. *in iudicio*
Mendaces odit quisquis
Nè reipsum præcipites in *in iudicio*
prudens ac sapiens.
discrimen. *in iudicio*
Res amici diligas, & peria. *in iudicio*
Domus curam age. *in iudicio*
de serues ut tuas. *in iudicio*
Liberos tibi charissimos e-
Quod oderis, alteri nè fe- *in iudicio*
Bonis benefacito.
ceris. *in iudicio*
Suspicionem adiecit.
Nè cui miniteris : est enim *in iudicio*
Beneficii accepti memento.
muliebres. *in iudicio*
Aliena nè concupiscas.
Citiùs ad infortunatos ami- *in iudicio*
Voto nihil preciosius.

Cebisoni Lacedæmonii.

Nosce reipsum. *in iudicio*
Nè cui invidas mortalia.
Temperantiam exerce. *in iudicio*
Turpia fuge.
Tempori pare. *in iudicio*
Iustè rem para.
Multitudini place. *in iudicio*
Sapientia utere.
Moribus probatis esto. *in iudicio*
Nè quid suspiceris.
Oderis calumnias. *in iudicio*
Nè fueris onerosus.

Solanis Atheniensis.

Deum cole. *in iudicio*
Veritatem sustineto.
Amicis succurre. *in iudicio*
Legibus pareo.

in iudicio

DICTA SAPIENTUM.

Iracundiz moderare.	Nè juratorum nimis.
Malos odio prosequitur.	Cogita quod justum est.
Parentes revere.	Virtutem laudato.
Nemini invidet.	
Principem honora.	Suffraganeum ex aedibus ejice.
Similis tui sis.	Amicos probato.
Quod adest, boni consu-	Nemini promittere.
lito.	A vitiis abstinero.
Gloriam sectare.	Vitæ curam age.
Pacem dilige.	Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTUM, ex AUSONII Car-
mine, æque in his extrema sententia ferè semper est
gemina, & Difficili comprehenditur.

PERIANDRUS, Guenini Phalegionis Loug

Nonquam interpar utile Audedus : circumiciam
Idem est, Nihil utile quod non est honestum.
Plus est sollicitus magis beatissimus.
Id est, Quò quisquam ditior, hòc magis sollicitus vivit.
Mortem optare malum, timere pejus.

Miser est qui radio vitæ mortem optat ; sed miserior,
qui semper timet mortem.
Faxis ut liqeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.
Multis terribilis caveo multos.

Quem multi timeant, is multos timeat necesse est.
Si fortuna juvet, caveo tolli.
Si fortuna tonat, caveo mergi.

Nè extollaris fortunæ prosperitate ; in rebus adversis
frangaris animo.

Biantis,

DICTA SAPIENDUM 141

BIANTIS, Carmine Heroico

Quam summa boni? Mens que sibi conscia recti.
 Id est, quid optimum? Animus bene sui conscius.

Pernicies homini que maxima? Solus homo alter.

Id est, homini maxima perniciēs est ab homine.

Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.

Dives est, non qui multa possidet, sed qui sua sorte contentus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod habet non habet.

Quae dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Mulier etiam pauper indotata non est, si casta est.

Quae casta est? De qua mentis fama veretur.

Casta non est de qua fama turpiter loquitur.

Quid prudentis opus? Cum possit, nolle nocere.

Quid avari propositum? Non posse, & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen ulcisci. Malus, etiam cum non possit, operari tamen laedere.

PITTACI, Carmine Iambico Truicem.

Ignorabit, qui tacere nesciet.

Eiusdem est artis, recte tacere & recte loqui.

Bono probari malo, quam multis malis.

Non refert quā multi laudent te, sed quales: nam

ab improbis laudari, vituperari est.

Demens superbis, involvit se felicitate.

Scultitiae est cruciari solibus malorum, quasi in vul-

garibus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem videt infelicitatem.

Neque stultum est gubnare calamitates malorum, quasi

non ante fuerint infelices.

Parero legi quisquis legem suam videt.

Quod aliis praecipitur, ipse servato.

Paros amicos re secum habere, ut paros.

Paros amicos re secum habere, ut paros.

Prospera fortuna conestit malis, ut illos.

Prospera fortuna conestit malis, ut illos.

Fortuna pauperum manent, sed facit.

CLEO-

142 ADICTA SAPIENTUM.

CLEOBULI in Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus liceat, tanto libet minus.
Quod potentior est, hoc magis cave ne quid peccem
& quod plus tibi permittunt homines, ob principatum,
hoc ipse minus permittat tibi.

Fortuna invidia est, inmeritis miser.
Cum bona male est, fortasse impuram, cum ea saepe
magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit dies.
Felicitas male parca non est, infortunum.

Ignosce aliis multa, tibi non.
In alios lenis es, in teipsum severus.

Parce quisque bonis, prudere tibi bonis.
Qui bonos viros tradit in manus honorum, si servat,
non perdit quod prodit. Quamquam suspicor legendum,

Parce quisque bonis, prudere tibi bonis.
Ut sit senilis, qui malos ac nocentes amicit suppellecto, is
miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum vio-
lentia liberat. Et (quisque) positum est pro (quisque).

Majorum meritis gloria non datur.
Turpis sepe datur fama minoribus.
Locus parentum non tribuitur posteris. Et probra paren-
rum saepe obiciuntur liberis.

CHILONIS. Carmine Choriambico.
Choriambis tribus & Amphibracho videtur.
Socraticum.

Nolo minus me timeant, despiciantque major.
Sic est moderanda vis sapio, ut nec inferioribus
sis formidini, quod est tyrannicum, nec superioribus
contempui, quod est obiecta fortuna.

Vive memor mortis, immemur ut sis salutis.
Sic fuge turpia, quasi bodie moriturus; sic cura honesta
studia, quasi semper visurus. Quamquam hoc varius de-
pravatus est; suspicor ita legendum.

Vive memor mortis, ut sis memor de salutis.
CLEO. Vive

DICTA SAPIENTUM. 43.

Vive memor mortis, ne sis impior & salaris.
 si tristitia tua elaberet aut animus aut amico.

In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle moro-
 rem, aut animo te sustineat da.

Tu bene si quod facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua praeferent aliis.

Quodara senectus bonitas, quod parilis juvenis.

Illa juvenus gravior, qua similis senectae.

Florida senectus simillima est adolescentiae: morosa ju-
 ventus simillima est senectuti.

SOLOONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, facta cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.

Par pari jugato conjux, dissidet quod impar est.

Firmissima est amicitia quae inter pares coit.

Non erunt honores unquam fortuiri muneris.

Honor verus virtutis est premium, non munus fortunae.

Clam coarguas propinquum, sed palam laudaveris.

Amicum laudato palam, sed errantem occulte corripe.

Pulcherris multo parari, quam creari nobilem.

Clarius est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibi parari,
 quam quae ex majorum imaginibus contingit.

Certa si decreta fors est, quid cavere proderit?

Siue sunt incerta cuncta, quid timere convenit?

Si fatum vitari non potest, quid prodest praescisse? Sin-
 incertum, stultum est timere, quod an eventurum sit
 nescias.

THALETIS, versu Pentametro.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem
 ausis facere, veluti teipso teste.

Vita perit, morti gloria non moritur.

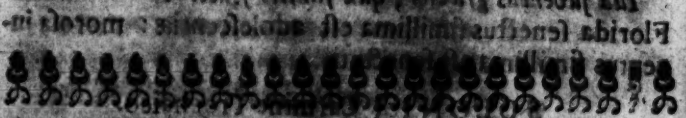
Etiam post mortem vivit gloria benefactorum.

Quod factururus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impediat.

14. MUTIMILUBLIANI

Crux est, si quisque dixerit quod argueretur. *Nec enim*
 Anger sibi molestiam, cui timere quod vitari non potest.
 Praestat vere carpi ab inimico, quam falso ludari ab
 amico. *Non enim*
 Nil nimium sat est, ne sit *Nil*
 Ne quid nimium statim modus quibus in rebus est op-
 timus.

Sequitur *Mimi Publiani*, ab *Erasmio*
 castigati & elucidati.

ERASM. ROTEROD. Lectori, S.D.

IN hos depravatissime scriptos reperi Commentariolos, longe
 prodigiosiores quam in Catonem, qui neque Caelum ne-
 que Terram attingerent, & tamen accuratissime depletos
 ceu rem sacram. O seculum illud infelix! Sunt plerique
 Senarii Iambici, sed Latinae Comediae libertatem non fu-
 gientes: si quod diversum genus inciderit, annotabimus. Ce-
 terum, qui scire volet & quam portentosis mendis hos Mi-
 mos vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram
 editionem habebant vulgati Codices. Vale, Lector, &
 fruire.

Alienum est quicquid optando venit.
 Senius est, id quod nostro studio paratur, verè
 nostrum est: quod vobis contingit, alienum est: nempe
 quod fortuna possit arripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.
 Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.
 Animus

Animus vereri qui scit, scire non aggreditur. Imi qui urum.

Qui intellexit periculum, non novit cavere periculum: temeritas autem rem periculosa aggreditur, quia nescit timere. *Adulsi in hoc quo can. quibus in istis non sumus.*

Auxilia humilia firma consensus sunt: boni hi multo magis.

Concordia fortis facit etiam qui sunt imbecillia: concordia discordia maximam opem debilitat: non qui animus.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est; incipere amare: ubi cooperis jam in te vultus es, nec potes exire cum vultus tui. *Aut amat, aut odit mulier: nihil est tertium.*

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animi affectibus obnoxia. Quamquam huiusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspitione. Veritas suspicio plerumque vergit in partem deteriore. Sirena hic idem ac propensum significat.

Amet parentem, si aequus est, si aliter, feras.

Bonum parentem ama, difficilem tolera, vel ob hoc, quia palet est. *Aequus dixit pro commodo & humano.*

Aspicere oportet quod possis perdere.

Serva quod nolis perire. Oculus autem, hoc est, praesentis homini optimus relictus.

Amici vultu si feras, facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenio acerba est servitus.

Aliis servire durum est, si quis liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Abseant tunc cum ebrio qui litigat.

Mensem ebrii non adest, cum qua loquendum est:

Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa in danti sibi.

Multa enim constituit in animo, quae non praestat po-

Egone illam, qua me? qua illam? Terent.

Avatus

Avarus ipse miseriam causa est sua.
 Nam sua sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit salubre si an
 perniciosum id quod cupit.

Amans quid suspicatur vigilare somniat.

Qui amant ipsi somnia fingunt, & inani spe sibi blandi-
 untur.

Ad calamitatem quilibet rumori valet.

Tristitia facile sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & hon-
 nestæ vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli, sed paulatim po-
 test elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iracus lachrymis placatur.

Aperit mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier, eaque mi-
 nime noxia cum palam est mala. Indicat nullam esse
 bonam.

Avarum facile capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel, Facile fallas ava-
 rum, nisi sis idem quod ille est, avarus & ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perinde
 quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet

Terentius.

Avarus, nisi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur tum demum permittit alios suis
 opibus frui.

Astute dum celatur, se atas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi forte sic legendum est,
 Astu crimen celatur, atas indicat. Tempus enim aperit
 omnia.

Avarus damno potius quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni
 facit pecuniam.

Avaro

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu?
 Propterea quod miserrimè vivat. Sundinum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quamdiu doles, nequid tibi ipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor: expecta donec residet agritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis nostrum aliis placet.

Suæ quemque sortis poenitet; Aliena miramur verbis duntaxat; cæterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum aliis commutare:

Amare juveni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in juvene, scelus in sene, non voluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus idem qui sanat facit.

D: siderii vulnus sanat idem qui facit, si sui copiam facit: Allusit ad Telephi fabulam.

Ad poenitendum properat, citò qui judicat.

Nè statim pronuncies: nam præcipitati iudicii sæpe poenitet.

Amicos res optime parant, adversa probant.

Et hoc carmen depravatum est: fortè sic legendum, Amicum optime res parant, tristes probant: Secunda fortuna conciliat amicos, adversa explorat fidei sunt an veri.

Aleator quanto in arte est melior, tanto est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In malà re quo magis excellis, tanto sceleratior es: veluti miles quò melior est, hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum, quo opus est ultro si offeras.

Beneficium precibus exortum, magnam gratiæ partem perdidit; quod ultro oblatum est, id bis gratum

Beneficium dare qui nescit, iniuste petit.
 Non debet vir beneficiis aliorum, qui ipse nemini
 benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.
 Idem Plautus, *Feliciter sapit qui alieni periculo sapit.*
 Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo; sed
 ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.
 Felicius est dare quam accipere; perdit enim libertatem
 quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.
 Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo con-
 tingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.
 Mortem naturalem æquioræ animo ferunt homines;
 adactam gravius.

Beneficia plura recipit qui scit reddere.
 Ingratis nemo plura committit; quos experimur gra-
 tos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.
 Nam & illum adjuvas, & te ejusdem malefacti reum facis.

Bonus animus læsus, gravius multo irascitur.
 Lenis animus cum incandescit, vehementius commo-
 vetur. *Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.* (veter.
 Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat
 malorum.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit.
 Hunc versum nominatim citat Aulus Gellius inter Mi-
 mos Publjanos.

Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.
 Jucundum est cum ex animo quis redamatur, non cum
 extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam oranti obsequium accommodat.
 Qui probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.
Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii dari est reposcentis gratiam.
Conjunctio animi maxima est cognatio.

Arctius alligat mactua benevolentia quam affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ita legendus est.

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hac litera, nempe B. reperiebatur.

Beneficium saepe dare, docere est reddere.

Qui sapius bene meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quadam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & bene loquitur, is plus quam malus est.

Bona opinio homini tutior pecuniâ est.

Tutior est habere bonam famam quam divitias.

Bonum tamen si supprimitur, non extinguitur.

Veritas & Justitia premi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

BB vincit qui se vincit in victoria.

Qui moderatè utitur victoria, bis vincit, primùm hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est non expectat ut rogetur, sed ultro querit occasionem largiendi.

Bis interimitur qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Velut si quis hominem exeat ad magistratum, à quo postea subvertatur.

Bene dormit qui non sentit quam male dormiat.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Velut si quis ab somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Binorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est qui rectè vivit, hoc impuratur vitium cui dicunt adversari fortunam; vel sic, Quum eger necessariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris propriam splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari; docet etiam in ipso pectore, si non responder opinio populi.

Bene cogitata si exierunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, cum sit nocens perdit eam, sed suo bono; proinde benè perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitiæ proxima est severitas.

Severitas enim est justitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum cito moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos citò.

Bona Turpitudò est quæ periculum indicat.

Aut sic: *Qua periculum vindicat.* Satiùs est pudere, quàm pigere; pudor utilis est per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat praesidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, siquid adversi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse coeperit. Bonis rebus nihil debet esse charius. Charum est autem quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini: Et, Tuo beneficio bonus in ceteros omnes utitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omit-tenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neges, rapere imperas.

Qui adsueverit semper accipere, is putat jam sibi deberi quod datur; adeò ut si negaris, paratus sit eripere vi, hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem medicum intemperans ager facit.

Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invisa oportet, cujus amici mortem

Cum inimico nemo in gratiam cito redit. (Coprant.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissolvitur benevolentia, at non sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quam qui cavent.

Castia virum matrum parendo imperat.

Pudica uxor impetrat obsequio suo, ut quicquid velit faciat maritus; & magis imperat cum obsequitur, quam cum exigit.

Cito ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia, & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quam iracundiâ.

Ira præceps est, prudentia sedata. Hâc citius efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Curvis dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia; at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia profunt, peccat qui recte facit.

Cum expediat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cum præmium est malefactoris, tum benefactoris poena est.

Contemni est levius, quam stultitiâ percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quam stultum quid agere.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio, Jucundus confabulator facit ut non ferias viæ tedium, perinde ac si vehiculo porteris.

Cito improborum lata in perniciem cadunt.

Non est diuturna maiorum felicitas.

Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam qui mortem appetit.

Cui plus licet, quam par est, plus vult quam licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gellio : Cui plus permittitur quam æquum est, is plus sibi sumit quam oportet, Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est objurgare, cum auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est calamitate, postea objurgandus, quod suâ culpâ in eam inciderit.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium cito conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico nè loquere malum, nocere si cogites.

Si cogites nocere inimico, cave loquaris male; cavebit enim ille. Stultum est igitur male dicere. Nam si amicus est, inique facis; si inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora turissima est.

Turissimum est, esse lentas consultationes. Nam precipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

Dediscere flere foeminam, est mendacium.

Id est, Foemina punquam hoc dediscet.

Discordia fit charior concordia.

Amantium libæ amoris redintegratio est.

Deliberare

Deliberandum est diu quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio; de hoc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Nè facile credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est vivere.

Dammum appellandum est cum malâ famâ lucrum.

Lucrum cum iucturâ famæ damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrâ sunt fortes milites, ni ducis prudentiâ regantur.

Dies quod donat, timeas cito; raptum venit.

Quod subito contingit, subito solet auferre fortuna; fortasse (teneas) legendum pro (timeas.)

Dimissum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiâ innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sepe & mentiuntur innocentes, adacti cruciati.

Etiâ peccato rectè præstatur fides.

Adedò servanda est fides, ut etiâ malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiâ celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiâ festinatio videtur mora.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Et alienis erratis sapiens colligit quid sit sibi cavendum.

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt quid debuerint cavere, sed fero.

Etiâ oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam huiusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quid sis, ut sit sensus: Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum questu facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, ut Fortuna credatur esse Dea, quæ
favet. Aut (ex questu) id est, querimonia; nam illi
imputant si quid acciderit mali.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.
Vincere avaritiam aut iram, plus est quam regnum.

*Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam
mortuus.*

Opinor ita legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul qui nusquam habet domum, perinde est ut
mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum; exil-
lium enim mors est civilis.

Etiā qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt, sibi fieri injuriam nec ii qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adi-
menda.

Se denegare patria, exilium est pati.

Sic epim. versiculum hunc mutavimus; Qui latet & non
versatur in republica; is suâ sponte exul est.

Etiā capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minurum quod non possit aliquid.

Eheu quam miserum est fieri metuendo senem!

Miserrimum est consensescere metu mali; quod nondum
advenerit.

Etiā hosti est æquus qui habet in consilio fides.

Qui sequitur quod dicat fides, non quod dolus, is e-
tiam hostibus erit æquus.

Excelsis multo facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina;
Ita periculosius deicimur ex alta fortuna.

Fidem qui perdit, quo se servet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet; qui fi-
dem, nihil habet in quod se servet.

Fortuna cum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna cum blanda est; inquitum max-
imè habenda est suspecta cum maximè prospera est.

Fortunam citius reperias quàm retineas.

Difficilissimum est retinere fortunam, ne muretur ; & major virtus est tueri paratam, quàm parare.

Formosa facies muta commendatio est.

Favenerunt enim formosi etiam si nihil dicant.

Frustra rogatur qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare ?

Fructus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt stultitia & ignorantia.

Fatetur facinus qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat se sibi mali conscius esse.

Felix improbitas optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis ; hoc sit calamitate, & malo optimorum.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio. Quod murari corrigique non potest, id tacite ferendum est, non vituperandum.

Futura pugnant ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique possint prudentiâ.

Furor sit lesa sæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cum sæpius provocantur, tandem irritati gravids irascuntur ; quia rariids & ferids commoventur.

Ficta cito ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. Et juxta Flaccum.

Naturam expellas furcâ licet, usque recurrer.

Ordo carminis inversus est.

Cito ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit non potest ultra perdere.

Omnia perdidit qui fidem perdidit.

Faciliras animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile adducitur ad vitia qui facili est animo: ut Mitio ille Terentianus, qui ob facilitatem senagenarius novus factus est maritus.

Fides, ut anima, unde abiit nunquam eo redit.

Ut vita semel amissa nunquam revertitur, sic nec fides; juxta illud, *Qui simul scurra, nunquam bonus pater familiaris.*

Fidem nemo unquam perdit nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse qui non habuit, id est, qui per fidem fuit.

Fortuna obesse nulli, contenta est semel.

Nullum malum venit sine incursum alterius mali.

Fulmen est, ubi cum potestate, habet et iracundia.

Versus est Trochaicus: Potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustra, cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.

Ex hic Trochaicus est. Non licet rejuvenescere. Proinde seni tractanda sunt scolia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui convitiatur & menditur, maliciose menditur.

Fœmine naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Fortuna nulli plus quam consilium valet.

Consilium plus efficit quam felicitas.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

Vitrum cum maxime lucet, tum facillime frangitur. Ita splendidissima fortuna minime durabilis est.

Feras quod ledit, ut quod praeest perferas.

Ut potiaris commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna quam nemo videt.

Fortuna facit invidiosum, nisi lateat; Ergo dissimulanda est.

Frugalitas invidia est rumoris boni.

Hunc versum addidi ex Gellio. Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parum vulgo laudatus,

cui profusio magis placet. Nisi maioris miseriam accipere pro penuria sive inopia. Nam cum erit sensus: Qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est: Frugalitas est parsimonie vitium, sed sub honesto laudatogue nomine.

Grave prejudicium est quod iudicium non habet.

Post praeiudicia sequuntur iudicia, in quibus excutuntur praeiudicia. At grave est illud praeiudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicium; hoc est, veluti si princeps prae se ferat animum inimicum in quempiam, nullus est iudex qui secus ansit iudicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita gravius irascitur si victa sit illius conira.

Gravis animi poena est, quem post factum poenitet.

Magnam poenam dedit quem poenitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile quod praetextu bonae rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet quodcumque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Gravior inimicus qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini; at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo plane tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeo ut stultissima quaeque si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter, nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel joco vocet aliquem Proditorem, non caret periculo ob odium criminis.

Heu quam difficile est gloria custodia?

Fama honesta facillime contaminatur, & difficilius est eam tueri quam parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non est apud se, quisquis irascitur; Respondet illi superior; Absenti loquitur qui cum irato litigat.

Heu quam est timidus quicunque mori turum putat.

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus, propterea quod, Alienæ vitæ dominus est quisquis suæ contempror est.

Hic, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.
Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Versus est Trochaicus.

Honesta est turpitudine pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere iustitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui cum feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quam miserum est ladi ab illo de quo non possis queri!

Et hic Trochaicus est. Darum est ladi vel ab amico, vel à potente; quod queri de altero non est honestum, de altero non est turum.

Hominem experiri multa paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium repertrix: Et, Ingenium mala sepe movent, juxta Nasonem.

Heu dolor! quam miser est, qui in tormento vocem non habet!

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur; ac quidam irâ torquentur ut non audent verum dicere; scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam pernitenda incurrunt homines vivenda diu!

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquua, & mellitum venenum.

Homo toties moritur quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat. Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulor.

Honestus rumor alter non est patri nonum.

Tantundem ferè valer honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor quo paratur aliquid commodi.

Honestè servit qui succumbit temporì.

Honestum est servire temporì, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus, est.

Vita datur ad Tempus, ut, qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Heredem scire utilius est quam querere.

Quidam codices habent, *ferre pro scire.* Satiùs est ferre qualemcunque heredem, quam nullum habere.

Si legas scire, sensus est. Præstat habere liberos quibus tua relinquant, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquant.

Hæredis fletus sub personâ risus est.

Hic quoque versus citatur à Gellio. Fletus hæredis est risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim, etiam si flectat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpe nuptâ.

Inferior horret quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primum viram tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ulkione.

Id agas, nè quis tuo te merito odèrit.

Odiùm effugere non possumus; nè quis nos merito odèrit, id cavere possumus.

Invitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem ladu, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse hominì indigno; Laditur igitur ingenuitas.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam dis cruciat custo-
dia rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.
Bis gratum est beneficium quod statim promptoque
datur egeni.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.
Cupere, cum abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & conusta; quasi dicat, dives inopia.

Inuitat culpam, qui peccatum praterit. ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam.
Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Forè sic legendum est, impune peccat, cum quis peccat rarius; aut Impune peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.
Unius hominis ingratitude facit, ut nec gratis succur-
ratur cum egeant.

In misera vita nulla contumelia est. Hoc carmen variè reperi depravatum, & haud scio an rectè divinârim. Non viderur contumelia, quam facias

in hominem malum, & infelicem : Nisi sic mavis, In vitia
miseri contumelia est dicere ; id est, contumeliæ genus
est insectari vitia hominis miseri qui magis eget conso-

Inopia parva desint, avaritiæ omnia. (Iacione.)
Seneca citat huiusmodi *Publij* carmen.

Luxuriæ defunt multa, avaritiæ omnia.
 Quanquam hic quoque versus constabit si legas, Inopiz
 defunt parva, sive pauca : Quod ego malim, Multa de

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio: Sic una, tanquam ofensus, ut
confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit
ledere.

Invidiam ferre, aut fortis aut felix potest.

Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia quam ait: dicitur:

Amans iratus multa meretur sibi.

Invidia tacere, sed minus irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & mi-
tam, hoc est, de re nihil.

Iratum breviter vires, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odio autem
quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est,
imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblitio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblitio.

Iracundiam qui vincit, hostem vincit maximum.

Trochaicus est. Fortissimum est, iram suam vincere. Hoc
Alexander, ille magnus orbis dominator, non potuit.

In malis sperare bonum nisi innocens nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis
speremus Superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.

Quidem habent, In iudicando. Ne sis princeps, vel ad-
ulcionem, vel ad iudicandum.

Inimicum quamvis humilem docet est metueret.

Sapientis est non contemnere hostem quamvis hu-
mitem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitoso risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et, quibus res sunt minus
secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur cum nocens absolvitur.

Cum absolvitur nocens tunc judex non innocens sic
oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet cui ignoscitur.

Non ignoscendum est, nisi poenitet facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum vel plurimi. Multum valet audacia, cum res est dubia, hoc est, periculosa.

Illo nocens se damnat quo peccat die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudice conscientia; etiam si iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, nè sit inimico locus.

Idem dixit antea: *Ita unicum habeas, &c.*

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio recteque fieri, aut iratus lædi se putat ab eo qui bene consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat Fortunam. Est autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominie est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam verus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies ut superiori de te famæ fidem habeant homines.

Lesio doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minds sentit qui potest ulcisci.

Levis est fortuna; citò reposcet qua dedit.

Fortuna inconstans statim reperit & aufert, si quid dedit.

Lex universa est, qua jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi & moriendi neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius, fieri non potest.

Unus suorum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiz.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges, ut nocens; tamen ri-

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxurie defunt multas avaritia omnia.

Hunc versum citat Seneca in controversiis: Multis profusor, avarus eget omnibus; illi multis est opus, qui multum abstulit; hinc nihil est satis, cum sit insatiabilis.

Malignos fieri, maxime ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractius doneant. Hos enim Malignos vocat, id est, parcos.

Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientem.

Molesta est mora in omni re, tamen ea res hos reddit sapientes, ne quid apamus temere aut inconsulto.

Mala causa est quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordia, sed æquum desiderat judicem. At cum fiducia rei tota est in misericordia judicis, pessimam habet causam.

Mori est felix antequam mortem invocet.

Ita feliciter moritur qui tum moritur dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus radio mortem optat.

Quidam codices pro felix, habent felicius.

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est cum non licet loqui quod velis; nam illic multo minus licebit tacere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrimum est fortuna quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias; ergo cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Male est vitari, qui sua causa est bonus.

Qui bene facit commodi sui causa, is male facit.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Dissimulata malitia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut, non est dormiendum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duxat moriendum; nam a morte non

datur reviviscere. Hoc dictum adversus eos, qui quoties accedit aliquid in vita molesti, mortem optant, quasi liceat reviviscere.

Male geritur quicquid geritur fortune fide.

Quod a fortuna pender, id parum est firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis; hoc perit vivis, & nihil accipit mortuus, Trochaicus est.

Minor est, quam servus, dominus qui servos timet.

Infra servos est qui servos suos timet, nempe mali sibi conscius.

Magis heres fidus nascitur quam scribitur.

Filius nascitur hæres; hæredipera scribitur. Hoc adversus illos, qui fraudatis iis quos natura conjunxit, ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio femina vincunt viros.

In rebus malis plus sapiunt formine quam viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed foeda voluptas est assuescere alienis.

Magno cum pericula custoditur quod multis placet.

Trochaicus est. Difficile est servare quod expetunt multi, veluti pecuniam aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est; veluti quæ membrum aufert.

Mala naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinam sumus idonei; virtus discitur.

Miseriam nescire est sine periculo vivere.

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit; vita ruita quamvis humilis, felicissima est.

Malè vivunt qui se semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facis acrius.

Quidem acupit convivium interpretatione, argue ita
git eger, medicum qui heredem facit.

Invitat enim ut occidat.

Minus decipitur cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur levius.

Mutat se bonitas quam irritat injuria.

Boni fiunt mali si provoces.

Mulier cum sola cogitat malè cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali volvit in animo; pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nunquam deest occasio malefaciendi.

Malevolus semper suâ naturâ vescitur.

Etiâ si deest præmium malefici, tamen malevolus fruetur suâ malitiâ, & vel gratis malus est.

Multos timere, debet quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet à quibus timeretur.

Malè imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est, bene imperare; id amittitur malè imperando. Aut, Nullum imperium tam potens quod non amittitur si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis multis non placet.

Malè audiunt vulgò, quæ sæpius mutant maritum. Aut infelices sunt; aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, prioris displicuit à quo divertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te involvas hujusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc verum adiecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccant oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malorum cupiditarum; at animus in culpa est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium dueas quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum, ac perpetuum, quod possit auferri.

Non cito ruinà perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus.

Non cito perit ruinà qui ruinam pratimet. id est, Non facile opprimitur incommodo, qui præcavet incommodum; & non facile opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludis dies.

Iambicus est Tetrameter. Ita ludit tempus, & fortunæ vicissitudo, ut sæpe quæ putàris optima, sentias maxime nocere, & è contrà.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de quâ nil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines, quam ubi libenter vivimus.

Ibi mori optimum, ubi jucundè vivimus. Trochaicus est.

Negundi causa avaro nunquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Nimum altercando veritas amittitur.

Moderatâ disceptatione veritas excutitur, at immoderatâ perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidiè damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius semper timet supplicium; is quotidie damnatur.

Quotidiè est deterior posterior dies.

Semper aras vergit in pejus, hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse pecces;

pecces; veluti si quis ob impudicam uxorem veneno tollat adulterum, & sic puniat adulterum, ut ipse fiat benefici-

Pars beneficii est, quod petitur bene se neget.

(cus.

Quidam ita moleste dant, ut gratiam amittant beneficii.

Quidam aded commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere quod vitari non potest.

Veluti mortem, ut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcam sordidus.

Suis quisque vitiis blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitat novam.

Et hic citatur ab Aulo Gellio. Si sinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quam quod non habet.

Hunc Senarium citat Seneca in Controversiis. Avarus non magis utitur suis quam alienis, utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis.

Et hunc refert Seneca. Infelices laborant vitæ radio; Felicibus mors ante diem videtur accidere, quod vitæ radium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA

Johanni Agricola, suo fratri, S. D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego aprius tibi pro nostra necessitudine, ut qui frater simi tuus, offerre possim; vel tu potius pro tua aetate, ut qui prima juvenæ spacia ingrederis, ex me expectare debeas, quam ut undecumq; possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vita melior evadas. Idq; dignum studiis meis, dignum amore nostro arbitror manus, ea parare tibi quorum usus non tempore intercidat. non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo devinxit pignore ita illa quoque quæ à me accipis, solida perinde

sint perpetuoq; tibi adiumento futura. Quod si pulchre apud Poetam ille monuisse filiam videtur, qui inquit, *Disce puer virtutem ex me verumq; laborem, Fortunam ex alio*, & illi quidem cuius omnis conatus pendeat ex fortuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur: non immerito virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hactenus eis impendi studius, quæ verâ certissimâque ad virtutem ducunt viâ, quæque in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendum, quid recte scilicque fiat, veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandumque proponunt. Cùm sit autem permulta quæ ad vitam pertinent institutionem, Græcis Latinisque literis conscripta; egregia imprimis & admirabilis *Isocratis ad Demonicum Parænesis* mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis; tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorum, ut, si quem, admodum pugiles meditados quosdam nodos nexusque habent, quibus in certamine subito vel non cogitantes etiam utantur; ita nos quoque oporteat eam quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras, velut ad filum, dirigant actiones, quorumque tenax refixa mentibus nostris memoria, recti nos limite egredi ubique vetet; hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atque accommodatus mihi videbatur. Eum itaque in Latinum sermonem è Græco converti, rem scrupulosam conatus, ut numeros quoque, quorum ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possem imitarer. Per similitudinem enim cadentia & desinentia, & æquata, & contrapostita, & reliquos id genus ornatus, voluitur oratio. Quorum ut studiosus, præcipuè Gorgias Lecætinus præceptor ipsius, alique ætatis illius sophistæ fuerunt; ita diligentior ipse: ut securi ipsum, non affectari viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atque etiam, & ad verbum quoque ediscendum sentio, semperque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Ita fiet ut non solum instruat os tuum, verum animum quo-

ISOC. ad DEMONICUM &c. 65

quoque emendat. Quemadmodum enim ad doctrinam præcipuum est. Intelligere quæ legas; ita ad virtutem maximum; Facere quæ intelligas.

PSOCRATIS ad DEMONICUM

Parænesis per Rodolphum Agricolam ex Græco

in Latinum sermonem translata.

IN multis, Demonice, rebus multum inveniemus distantes bonorum mentes, atque malorum cogitationes; multo vero maximum accipere discrimen circa thutam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentibus solam amicos venerantur, illi eos quoque ubi longe absunt benevolentiam prosequuntur. Et malorum quidem amicitias tempus exiguum dissolvit, ac bonorum ne omnis quidem ævi tractus exstinguit. Quam putem igitur eos qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni constus destinant, bonos & nequaquam malos decere sectari; hæc orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentia, signumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, ita amicitia quoque paternæ hæreditatem suspicere. Video autem & occasiorem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu sapientiæ studio adhuc teneris, ego deducos illi rectam viam deduco. Quicumque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt; non tamen circa id, quod est in philosophia præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam in dicendo consequantur, sed quo pacto vitam moribusque industrii fiant; tanto magis quam illi audientibus prosunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba conformant, hi vero ipsorum quoque facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, sed institutionem tibi scribentes, pergamus nostri te consilii participem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &

quæ rursus opera vitæ; qualibus æm hominibus se com-
 iungere, & quomodo suam ipsorum vitam institueret.
 Quicumque enim vitæ cursum hoc itinere fecerant; illi
 soli ad ipsam virtutem ingenuè adire potuerunt; quæ
 non res honestior, non constantior est ulla. Pulchritudo
 enim vel valetudine perit, vel tempore flaccescit. Divi-
 tiarum victorum sunt potius quam integritatis ministra,
 facultatem nempe desidii præbentes, & ad voluptatem
 iuvenes incitantes. Robur prudentiæ coniunctum pro-
 fuit, sine illa, vero sepius cum qui id habeo offendi: &
 corpora quidem eorum, qui se, exteroce adornar, indu-
 striam, verò mentis obscurat; Virtutis autem possessio,
 quorum boni fide mentibus ipsa conlucet, sola consi-
 nescit, divitiis potior, utiliorq; generis splendore; quæ
 fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus tubdens, & multi-
 tudini meruenda constanter expectare desidia in dedecus,
 laborem laudem arbitrat. Hoc cognitum perfacile est ex
 gloria certaminum Herculis, operumque à Theseo gesto-
 rum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne o-
 peribus adiecit, ut omnis temporum posteritas, rebus
 quas gesserunt, offundere nequiverit oblivionem. Sed &
 tu quoque memor patris tui vivendi sectar, nonne habe-
 bis pulchrum & domesticum eorum quæ à me tibi dic-
 centur exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens,
 neque socordiae deditus egit aetatem; sed corpus labo-
 ribus exercebat, animo pericula subibat; neque extra
 modum divitias expetebat, sed præsentibus quidem
 fruebatur bonis, veluti mortalis, gerebaturque curam
 futurorum velut immortalis. Neque verò contemp-
 titam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simul-
 que expositus amicis impensius laudabat officio ipsum
 prosequentes, quam generis sibi necessitudine devin-
 ctos. Persuadebat enim multò ad amicitiam efficacior
 rem esse naturam lege, mores genere, electionem ne-
 cessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes
 illius actiones enumerare pergamus; exacteque de illis
 nobis alio erit loco differendum. Nunc signum quoddam
 Hipponici

Hipponici sustulisti naturas, ad quæsi velis exemplar
viam formes, oportet, legamq; tibi mores illos patres,
& imitorem, ac simulatq; puerum paternæ præbeas;
turpe namq; fuerit, pictores pulcherrima quæq; expri-
mere animantium, & liberos non imitari industria
parentum. Existimes autem nullum iræ pugilæ obætra
adversarios suos decere meditari, sicut te considerare,
quo pacto cum patris qui ratione vivendi deceret. Fieri
autem non potest, ut animus quisquam taliter former,
nisi multis antè honestisq; præceptis fuerit expletus.
Corpora namque moderatè laboribus, animus verò
actionibus honestis, roborantur. Experiar igitur breviter
ea tibi exhibere, quibus observandis in vita plurimum
videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud
homines consequuturus.

Primum quidem pietas divina colas; non solum sacrificans,
verum etiam quod iurari præstans. Illud enim assuetum
apud est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare, semper quidem, præsertim quod civitas;
sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtem-
perari.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi
voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis qui robori, sed
quæ sanitati conducunt. Id assidue, sed desinens laborare
tolerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum proclivis esse velis, neque in verba confi-
dens; illud enim stulti est, istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, nè dictu quidem putès honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter
illud enim ferox, propter hoc providus esse crederis. Putès
imprimis decere te modestiam, pudorem, iustitiam, temperan-
tiam; istis enim omnibus contineri probitas adolescentium
videtur. Neque latiturum te si turpe quippiam feceris speres:
ut enim alios celes, te ipsum tamen conscium habebis.

Deum time, parentes, sanctorum amicos reverere, legibus obe-
di, voluptates sectare gloria junctas: oblatione enim cum
bonestate

honestate nihil est melius; si autem illud nihil est, postea iniquitas.

Obreftationes de vices, tametsi fuerint falsae; vultus enim veritatem ignorat, opinionumque potius spectat.

Sic facito cunctis, velis te minime celaturus; tametsi enim parumper occules; postea tamen detogeris.

Plurimum tibi opinionibus adjunges, si appareat quae te non facere, quae, si fuerint ab aliis factae, reprehendat.

Si cupide didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias; ac quae nescis, ea praeceptis adjunge doctrinae. Atque namque turpe est, cum qui utilem audit orationem non addiscere; cui datur ad amicis munus aliquid non recipere.

Vita etiam studio percipienda eruditiones impende; sit enim difficulter ab aliis inventa facile tibi percipere contingat. Puta multitudinem praeceptionum multis opibus esse potiore; istae enim celeriter dilabuntur, illae in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est Sapientia.

Nè pigeat longum facere iter ad eos qui conduribile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerint mercatores tanta transire maria, quo cumulationes opes suas efficiant; adolescentes vero nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquo, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis. Est autem comitatis, benigne obvio appellare; affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te praebeas cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebro convenies eosdem; neque diu cum iis agas de eisdem. SATIETAS enim omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, irae, voluptatis, doloris.

Id autem continget, si lucrum putaveris in quo gloriam augeas, non quo divitias addas. Intra, si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles. Injunctis

omnibus istis rebus, ut cum iis agas de eisdem, ut cum illis inimicus non eris, ut cum istis amicus fies, ut adactos quoque perferre queas, ut a quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, ut si lucrum putaveris in quo gloriam augeas, non quo divitias addas, ut intra, si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles, ut in iunctis

si turpe putaveris servare tuis imperare, voluptatibus vero
servare, in adversis, si aliquando respicias calamitates, tibi
quod homo sis in memoriam subinde reducas.

Verborum magis quam paucitatem deposita tuere, decet
nempe viros iurejurando se fideliores prestare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quomodo
modum fidem bonis habere amicos.

Qua noli efferi, nemini dicere, tantundem expediat
ea taceri, & tibi dicenti, & illis qui audient.

Iurandum ad altum propter duas accipito causas, vel
ut reipsum turpi crimine exsolvas, vel ut amicos in magnis
periculis servas. Pecuniarum autem gratia per nullum. Nam
iuraveris, videberis enim aliis pejerare, aliis pecuni-
arum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris ante, quo pacto
prioribus usus sit amicis. Spera namque ipsum erga te futu-
rum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem da operam ut permaneas.
Tantundem enim dedecoris est, & nullum amicum habere, &
crebro subinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec in expertus ipsorum esse
velis: Hoc autem facies si, & cum nullus indignas, te si-
miles indigere, & illa qua vulgari nihil referat, velut occul-
tanda concedas, deceptus cum opinione, nihil offendes, non
deceptus, mores illorum rebus fictis nosces. Amicos proba &
ex vite adversitate, & ex periculorum societate. Auxium enim
igne perspicimus, amicos vero inter adversa cognoscimus.

Amicis hoc pacto uteris commodissime, si non ut ab eis ro-
geris, expectes, sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Aequè putes turpe, & ab inimicis superari injuriis, & ab
amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes,
verum etiam bonis non invidentes: multos enim, qui cum
infelicibus mærent, prosperitatis illorum invidiâ torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præsentem, ut ra-
tionem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis: est autem
elegant-

Nequid quidem esse magnificum, splendidi videri profusum.
 Annus verum non immensum possidemus, sed moderatam per
 fruitionem.

Contemne divitiarum studio occupare, utaque illas que ha-
 bent uti nescientes. Simile videri contingit illis quod equum
 possident bonum, & equitare nescienti.

Admittere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones
 comparare. Sunt autem pecunia illorum, qui recte ipsas frui
 sciunt; possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes scientes, duas ob causas; ut & mag-
 num aliquid damnum resarcire, & amicis probe laborantibus
 possis opem ferre; ad reliquum vitæ usum, non plus equo sed
 moderate ista concupisce. Amplexere quidem presentia, que
 rāsque meliora.

Nam calamitatem exprobrari; communis enim est fortuna,
 & futurum incertum.

Bonis benefac, honestus enim thesaurus est gratia que
 bono viro debetur.

Si malis benefacias, similiter tibi contingit quod illis qui ali-
 enos canes pascunt: Illi enim dant sicut remeare occurrenti
 allatunt; mali quoque eos qui profunt, sicut qui nocent
 similiter offendant.

Adulantes aversare, perinde atque fallentes; utrique enim
 cum eis fides habetur injuria afficiunt eos qui sibi credide-
 runt.

Si amplexus fueris amicos, qui ad pessima gratificantur;
 non habebis unquam qui tibi ad ea qua sunt optima sequendum
 assistent.

Conem te praebeas in quibuscum conversaris, & non inso-
 lubem; superbiorum enim fallum vix servi quodque perferent,
 ad morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Brus autem comis, si neque jurgator sis, neque implacitus,
 neque cum omnibus contendas, neque iræ eorum cum quibus agi
 celeriter occurras, neque si iniuste quidem fuerint irati, sed
 effervescentibus concedas; deinde ipsis, ubi relinqueris ira,
 reprehendas. Neque inter ridicula seris, neque inter seria vi-
 dialis gaudeas. Incompositum enim ubique est malum. Ne-

quod ingratis gratiam ineras, quod multis eveniat, qui sciunt quidem, sed agere omnes infertunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave est, vel castigandi, quia est acerbum.

Imprimis cave tibi a potanda consuetudine: quod si quando culerit tempus, ante ebrietatem surge. Cum fueris mens vino corrupta paritur idem quod currus solent qui suos effuderunt aurigas, isti namque nullo ordine sunt destituti reditoribus feruntur, animus quoque plurima peccat, ratione subversa.

Immodestia sentias, magnitudinem animi prae te ferendo; moralia vero, moderate praesentibus perscrutando.

Tanto modestiam meliorem immodestia putet; quantum est quod alia quidem omnia per verbera facias, licet sunt eis, qui illa admittunt, sola autem immodestia damno afficit etiam debentes, plerumque enim quos verbis offenderunt, suis rebus penas funt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis praedices apud illos qui sunt renuntiaturi, principium enim amicitiae laus est, inimicitiae vituperium.

Cum consultis, praeterita sumus in exemplum futurorum; latens enim, ex eo quod apertum est, expeditissime poteris cognoscere.

Delibera deo, celeriter vero consice quod decreveris.

Optimum puta, contingere nobis a Deo prosperitatem, a nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus libere proloqui te pudet, visque cum amicitis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim et illorum sententiam nescies, neque ipsum haudquaquam manifestum reddes.

Cum super tuis rebus aliquem in consilium tibi assumes, considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim male administravit res suas, nunquam bene consulit in alienis. Ita poteris maxime ad consulendum excitari, si calamitates, quas affert temeritas, spectes. Sanitatis namque tunc praecipue curam habemus, cum valetudinis adversa dolorem recordamur.

Regum imitare mores, illorumque vitam rationem sectare, vide.

videberis enim amplecti illas, vel emulari. Itaque apud multitudinem tibi maiorem contingerit laudem assequi. & constantiore regum benevolentia perfrui.

Obsequere legibus quas reges statuunt; firmissimam tamen legem mores illorum putes; sicut enim qui rempublicam gubernat, opus habet populum obsequare, ita & sub principatu suaverem maxime regem decet honorare.

Magistratu praeclusus, nemine ad obeunda munuscula malo utere. Quia enim ille deliquerit, eorum in te culpa transieretur.

Ex publicis administrationibus abeas, non opibus cumulator, sed gloria honestior; modici enim opibus praestantior est multitudinis laus.

Nullam rem in honestam nega, dicta neque falso iuraris; videberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut alius superior esse possit; sis tamen aequo contentus, ut iustitiam videaris expectere, non propter imbecillitatem, sed propter equitatem.

Elige iustam potius paupertatem, quam divitias iniustas; Tanto enim praestantior est opibus iustitia, ut ille solis viribus prosint, haec vero defunctis etiam gloriam praestet; de illis passim ignominia contingant, haec maius prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi junxeris eorum quibus iniustitia lucro est, sed potius eos qui propter iustitiam ferant iacturas; Iusti enim, etsi nulla alia re superant iniustos, honesta tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere, quae ad vitam pertinent, maximeque omnium providentiam tu ipsius exerce; maximum enim in minimo, est mens bona in humano corpore.

Operam da ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiae appetens; ut illo perficere possis decreta, hoc decernere facienda.

Quicquid dicturus es, prius apud animum tuum exerce; multorum enim cogitationem lingua percurrit.

Putas rerum humanarum nihil esse firmum; ita nec in prosperis letitia gesties, nec in adversis dolere concides.

Duo tibi tempora addicendum deputa, vel cum sint aliqua de quibus explorata habeas, vel de quibus dicere est necesse. In solis

solus enim istis potior est silentio sermo, in reliquis melius fuerit tacere quam loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona, moderateque dole ubi inciderint malas; neutrius tamen animi in aliis esse velis manifestus; absurdum enim est reconditas in domibus opes asseruare. Et cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus vites quam periculum. Oportet enim malis formidabilem esse finem vitæ, probis vero vitam cum turpitudine coniunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare: Quod si tamen contigerit in periculum te devocari, quare in bello salutem cum honesta opinione, et non cum pudenda fama; mori namque cunctis providentia decrevit; sed honesta vita decedere, id bonis tantum viris proprium natura concessit.

Nec mirum tibi videatur, si multa quæ diximus haudquaquam presenti tuæ conveniunt avari. Non enim id me latebat. Sed statui eadem opera et presentis vitæ consilium tibi proferre, et futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi sint usui futura facile cognoscas; qui vero tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequaris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex arario proferas, decrevi nihil eorum prætermittere quæcumque tibi possum in consilium afferre: Gratiam autem habebo Deo ingentem, si quam de te concepi, non me fallat opinio. Pleosque enim videmus, ut cibus iunatissimis potius quam saluberrimis delectari, ita seducenibus a vero amicis potius accedere, quam illis qui ad meliora hortentur. Te vero puto contra instituisse pergere, iudicium mihi tuum circa reliquum vitæ cultum industriam fumens. Qui enim vetustissima sibi i se agere indicit, consentaneum est, eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non segniter amplecti. Præcipue excitabit te, ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris quot ex iis voluptates perquam legitime habeamus. In socordia namque sariandarumque libidinum studio, continuo sunt dolores voluptatibus adjuncti, enixus vero ad virtutem conatus, modestaque vitæ institutio, sinceræ semper satioresque refoculant oblationes. Et illic quidem gavisi primum, postea dolemus: hic post laborem voluptates

78 ISOC. ad DEMONICUM, &c.

Suprares capitulus. In cunctis autem rebus non ita principii meminimus, quemadmodum exitus sensu movemur; plura enim in vita non propter eam agimus, sed consequentium gratia elaboramus. Cogita autem quod malis convenit passum, quicquid obitum est, agere; hanc enim protinus vita sibi regulam praescripsit. Bonos vero oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehensiones: cuncti enim non perinde oderunt eos qui se faciunt, sicut qui probos se iactant, nullaque in re vulgo sunt proferendi. Recte quidem; nam si eos, qui solis verbis fraudem sibi sunt improbamus; quomodo eos, qui tota oberrante via, non aspernandos putavimus? Meritoque credimus istos non solum in seipso delinquere, sed & fortunae esse proditores; haec enim opes gloriaeque & amicos peperit; illi vero seipso indignos huc sui felicitate fecerunt. Quod si oportet eum qui mortalis sit, scrutari conjectura coelestium mentem, eos arbitror in familiarissimis suis maxime ostendisse, quomodo bonis sunt malisque affecti nominibus. Iupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabuli tradunt, cunctique credunt; Et illum quidem propter virtutem immortalitate donavit; hunc propter improbitatem gravissimis calamitatibus oppressit. Quibus utentem exemplis expecere decet honestatem, & non modo his, qua nos docemus, sed ex poetis pulcherrimum quaque deducere; & reliquos eruditos, si quod dixerunt utile, scrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus foscilis infidentem & de unoquoque optima carpentem; ita oportet, qui vita disciplinam expecunt, nullius rei rudes esse, & undique quae sunt arilla colligere. Vix enim quis, hac diligentia, naturae poterit errata superare.

FINIS.

23